

ARGIA

Abendua 4 - XLVI garren urtea 995 zenbakia 90 pezta

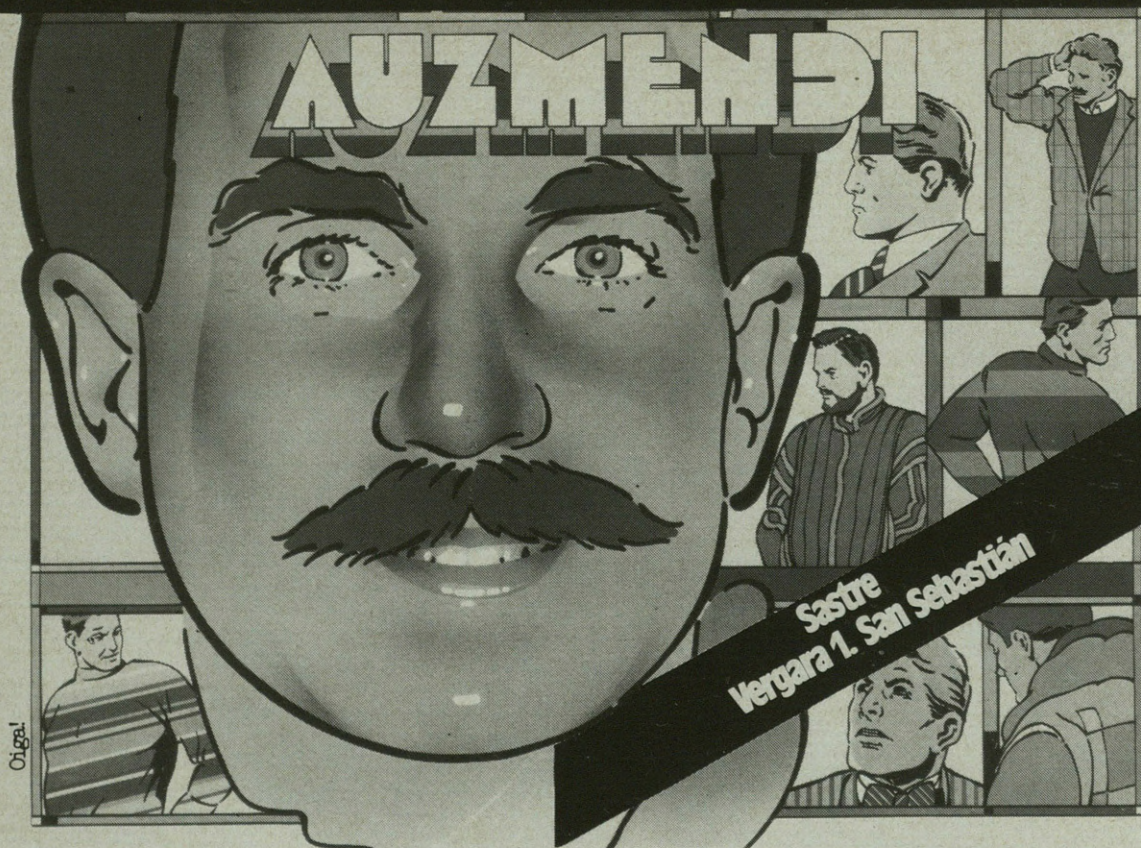
LIBURU FERIA DURANGOKO AZOKAN

- L.M. Bandres.
- P. Agirrebaltzategi.

Cebrian Bilbon: prentsaz mintzo

Madrilgo epaiketaren ondoren
J.R. Etxeberriarekin

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

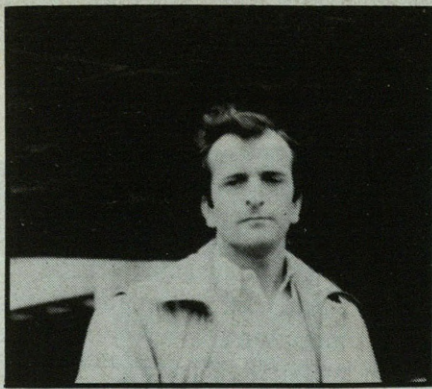

miner

donostia

271050 eta 270447

Madrilgo epaiketa izan da aste honetako gairik nagusiarena. Herri Batasunako hautatuak izan dira epaituak ezker abertzale guztiarekin batera. Horietako batekin, ARGIAko lankide batekin hain zuzen ere, mintzatu da Iñaki Zubiondo. «Juizioa irauli egin dugu» esan dio Jose Ramon Etxebarriak beste mila gauzaren artean. (4. orr).

Datorren astean berriz, eta abendu Amabirjinararen puentea aprobetxatuz, Durangoko azoka ospatuko da berriz ere eta urtero bezala. Inprenta guztiak jo ta kean ariko dira une hauetan falta diren liburuak ostegunerako kaleratu ahal izateko. Nobedade ugari izango da aurtengo liburu ferri honetan. Horien berri dakar Laura Mintegik 20. orrialderako prestatutako erreportaiak.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpuru.

Enrike Amonarriz (Jo...Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

2. Aste-Giroa
4. Madrilgo epaiketaren ondoren, J.R. Etxebarriarekin. **I. Zubiondo.**
9. Ttanttaka
10. Bakeari bai (II). **P. Sastre.**
12. Korsikara begira Euskal Herria ikusi. **P. Agirrebaltzategi.**
15. Larraïne: Ohostutako lurren eskean. **J.I. Basterretxea.**
18. Unibertso Harrigarria: Eguzkia. **M. Ensunza.**
20. Euskal liburu eta diskoen Azoka Durangon. **L. Mintegi.**
24. Cebrián eta prentsaren botere izkutuak. **K.Landa. eta A.Azkargorta.**
28. Bilboko barre negarrak. **J.M. Odriozola.**
30. San Telmo Museoaren behetako oina. **L.M. Bandres.**
33. Txutxumutxuka.
34. Zinema: Liquid Sky.
36. Antzerkia.
38. Jo...Adarra.
39. Bertsoak, Lexotik jarriak:
40. Editoriala: Bidegabeke-ria lege bihurturik.

Zuberoa ez da paradisu bat hegoaldeko askok eta askok pentsatzen duen bezala. Beren etorkizuna eraiki nahien dabilta han ere. Larraïneko kasu konkretora ezagutzen ahal duzu 15. orrialdean J.I. Basterretxeak egin-dako erreportaiaren bidez.

Gero eta gehiago hedatzen ari den «Egin» eta «Punto y Hora» itxiko dituzteneko arriskua hor izan du Cebrián jauna, «El País», Madril eta Espainia osoko egunkariaren zuzendari ospetsua, Bilboko partean, prentsari buruzko mahainguru batetan parte hartuz. Karmelo Landa eta Antton Azkargorta han izan genituen besteak botatakoak jasotzen gero zuei eskaintzeko. (24. orr).

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

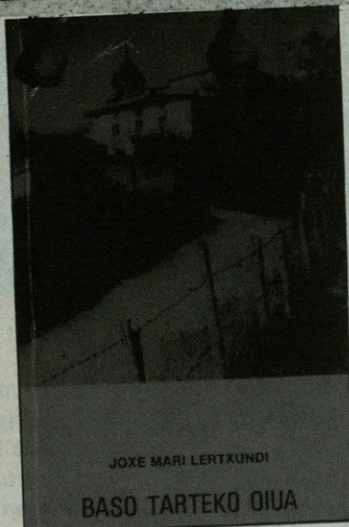
Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.000 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste atzerriak.....	4.200 pta.
Airez.....	6.480 pta.
Ale bakarra.....	90 pta.

ASTE GIROA

Egilea: Joxe Mari Lertxundi.

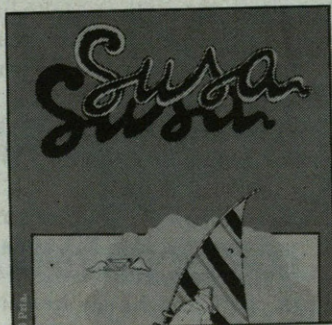
Titulua: Baso tarteko oiua.

Argitaletxea: Auspoa liburategia, 167.

Ezaugarriak: 154 orrialde.

Aski ezaguna genuen Aiako Lertxundi bertsolaria, Diario Vasco-n ateratzen dituen bere bertsoak maiz irakurriak baikara lehen ere. Oraingo honetan Zabalauren burutapenari jarraiki, bertso horien bidez liburuxka osatzeari ekin dio, eta hona hemen fruitua. 37 dira denetara bertso sailak, eta hauen artean denetatik daukagu, eta denetatik esanik hauxe adierazi nahi dugu: asko dira agertzen diren gaiak, eta ez bakarrik gaurkoak, orain 30 urte Lertxundik moldatutako bertso anitz baita liburuan. Gaiak hauetxek ditugu: ehiza, pilota, gerra kontuak, kristau fedea, amabirjina, beste jaun eta bertsolariei omenka ari zaienekoak, maitasunari, bere sorterriari, Uztapideri, Manuel Lekuonari, abertzaletasunari, Euskadi irratia, aita sainduari, aurtengo uholdeei eta beste hainbesteri. Aipa litekeen beste bat gaurkotasuna da, aurtengo udazkeneko bertsoak bait ditugu barnean. Euskara eta basoaren defentsa biziki landuak ditu egileak, oso bait da nabarmena idazleak izadia, basoa, zuhaitzak eta mendiekin duen

lotura estua. Bertsoak errazak dira, herri tradizio eta usaiari jarraiki, askotan kalitatekoak, ez beti horratik, arinak: zenbaitetan erakuste helburukoak, ateraldi xelebreak ere baditu (Gillermo Albizuri boteak esaterako), eta gainera ez dira luzeegi gertatzen. Euskara garbia maite duela nabari da. Gipuzkoakoa eta herriak ahoan darabilena, are gehiago ikus daiteke hau zaharretan. Bertsoak maite dituenak gauza ederrik topatuko du zalantzarik gabe Lertxundiren baratzean.

Titulua: SUSAKO.

Zenbakia: 9.

Ezaugarriak: 1983.eko azaroa. 150 pta. 64 orrialde.

Galduta dute dagoeneko Susako hauek ahalke. Joan astetan literaturazko liburu kaleratu badituzte, laister dugu Durangon Josu Landa gaur egungo euskal literaturako ekin eta langileenetakoaren ipuin bilduma, Zumalaberren marrazki eta guzti. Eta guzti honi bederatzigarren Susa atxekitzen zaio. Oraingo honetan, eta Susako batek egiaztatu bezala, kalitate aldetik besteak baino baldarxeagoa, baina literatur aldizkari baten eginbeharrik behinean gazte jendeari tokia uztea dela ezin ahantzizkoa da, hain zuzen ere honek berak indartzen baitu literatura gaur egun. Mamiari heldu behar eta, dauzkagunak aztertuko ditugu: Ia denak ipuinak dira, bada pare bat olerki, baina oso

gutxi da hori zentzuzko eritzirik emateko. Ipuinaz arituko gara beraz: beti bezala ipuin bat auzitan jartzea oso gauza subjektiboa dela esan gabe doa. Olasagastiren «Kanika baten zehar edonork ikus dezake autopista bat» eta Zaldubiren «Gorbea-ko Jonen ipuina» ikusi ditugu lortuenak bukaera aldetik, Zaldubik oso egoki lotua baitu gaur egungo gizarte borroka eta aitona zaharren ohi-turazko ipuin erromantikoa. «Kabinatik» ipuina ere atsegina gertatzen da, aipatzekoa ere Aizpuruak prosa ikazterakoan duen olertirako joera, «Cello-donio» eta «Gizontxo diruduna» landuak eta zail samarrak gertatzen dira, oso interesgarria Antzak bere lehenen ipuinean zentzuei damaien garrantzia eta Mendigurenowicz-en irudimen ameskoia.

«La Defense-ra bidaia berriaz» eta «Pianissimo» ezin gauza handirik esan, bata literatura ez delako eta bestea bukatu ez delako. Pablo Sastrerekin elkarriketa du Iñaki Uriak egin bertan literaturaz dihardutelarik.

Egilea: Roser Capdevila.

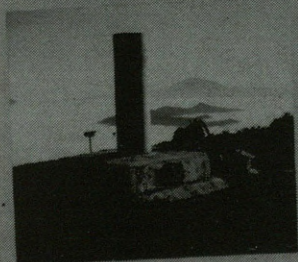
Titulua: Botoiien istoria bat.

Argitaletxea: Herensuge Gorria-Argos Vergara.

Ezaugarriak: 196 pta.

Herensuge Gorria sailak 10 ipuin zituen kaleratuak, eta orain beste 9 ateratu ditu. Guk 9 horietako bat aukeratu dugu gure orrialdeetarako, eta berau duzue. Bertan ikastetxe aspergarri bateko ume bizkor batek urliari, sandiari eta berendiari botoiak zelan lapurtzen dizkigun kontatzen da. Ipuina oso atsegina da eta ez dizuegu beste ezer aurrreratuko. Erne beraz, beste 9 ipuin berri euskaratu baitira.

GRUPO ALPINO TURISTA BARACALDO

MONTES DE LAS ENCARTACIONES

Egilea: Grupo Alpino Turista Baracaldo.

Titulua: Montes de Las Encartaciones.

Ezaugarriak: 2. edizioa, handitua eta zuzendua. 375 pta. 84 orrialde.

Enkarterrietako gailurrik gorenena eta era berean herri hauen agerpena egiten digute liburu honen bitartez. Mendi horietara igotzeko biderik egokienak azaltzen dira.

Ibar bakoitza osatzen duten herri edota auzoen kondaira laburtua ematen zaigu. Abiapuntutzat hartzen diren tokietatik beste abiapuntutara dagoen denbora ere bademaigute, era berean toki horietara heltzeko zein komunikabide dagoen. 53 dira denetara mendiak, hauen artean 1000 metrotatik gorakoak 9 izaki. Mendi bat baino gehiagora igotzego norabide ugari dira, eta hauen berri zehazki ematen zaigu. Halaz ere badira kontutan hartu beharrekoak, ez zaizkigu dauden aukera guztiak ematen, ohizkoenak baizik, liburu honen osagarri plano batzu daude, baina ez dira liburuarekin batera saltzen.

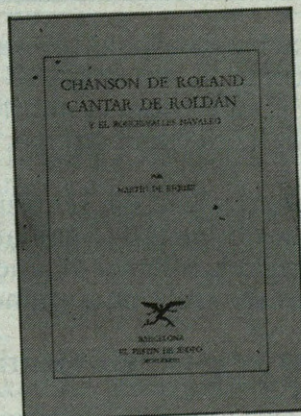
Titulua: Chanson de Roland y el Reonesvalles navarro.

Egilea: Martin de Riquer.

Argitaletxea: Barcelona, el Festín de Esopo.

Ezaugarriak: 1500 pta. 400 orrialde.

778. urtean Orreagako guduak epikarako atxakia galanta utzi zuen, eta haue-tako lanen artean epika frantziarraren adierazgarrien Chanson de Roland dugu. Riquer honek testua emateaz gainera beste ezer ere badakar, Veneziako San Marcos elizako liburutegian dagoen eskuizkribuaren puska bat eta «navarro» deritzan gaztelarren hizkelgiz Iruñean aurkitutako bi orrialde. Bibliografia ere azaltzen du. Kondairazko gertaera zelan jazo zen, Chanson de Roland-ek zer gai hartzen duen eta gestako kanta honen iturria zein den argitu nahi duten teoriak (jazo ala, herriaren ahotan landu oten zen, apaiz bakar batek egituratu ote zuen, edota etengabe aldatuz joan zen kanta ote den). Chanson de Roland kantaz ditugun testu ezberdinak (Oxford-go zaharrena, Veneziakoa, probentzala, islandiarra, alemana, Parisekoa....) Filologia frantziarra egiten ari direnentzat egin omen da edizio hau, egileak dioenez.

Titulua: HOTS.

Zenbakia: 8.

Ezaugarriak: LEGAZPI.

1983 Azaroa. 50 pta.

AZAROA HOTZ; NE-GUA MOTZ

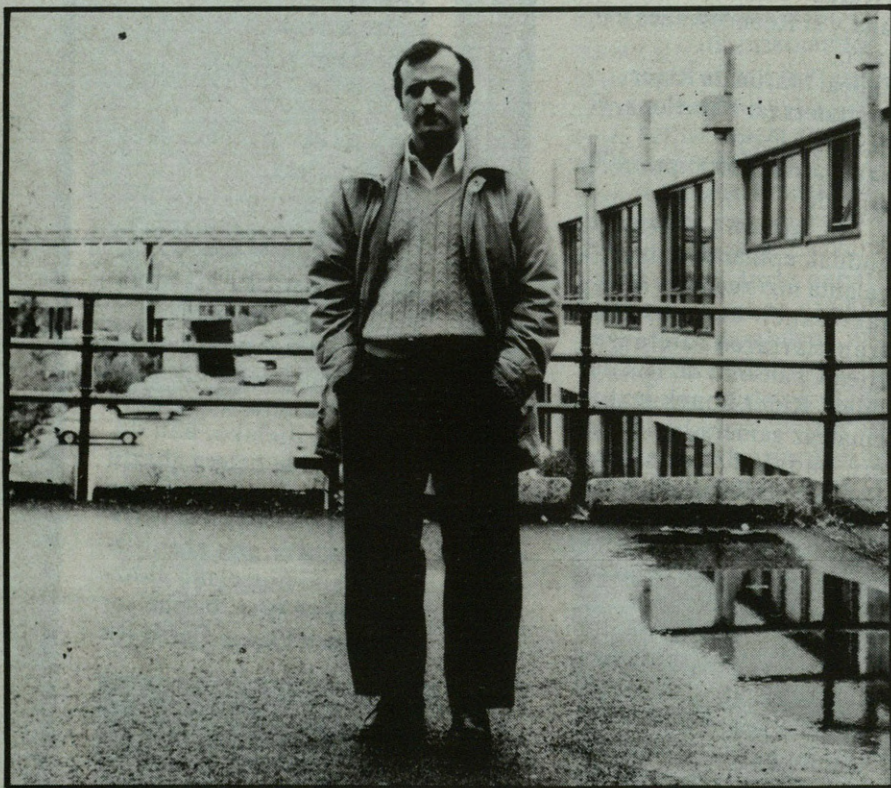
AZAROA BERO, NE-GUA GERO.

Hara zer dioskuten Legazpiko gure kide alaiak. Eta esaera zaharrei zukua atera eta gero Hots aldizkaria kalean ikusteak damai-gun poza adierazi behar, eta ez soilki kalean delako, benetan itxurazko aldizkaria erten dielako, hau da, kultura alde batera ahaztu gabe, oso gauza atsegina gertatzen delako, eta herrikoia gainera, ezin ahantzizkoa baita horrelako aldizkari batek herri batean sor dezakeen Euskal Herriaren

aldeko eraginkortasuna. Oraingo honetan ere denetatik daukagu: nahas hasak, izkirimiriak, olerkiak, jarraituko diren ipuinak, artikulatuak, komikia, eskolaren porrotaren salaketa ausarta, Goierri bailarako euskararen ezagutza maila adierazten duen taula oso interesgarria, elkarriketak, herrian bertako eguneroko borrokaren agerpidea, eta arestian esan bezala, guk oso garrantzizkotzat jotzen duguna, herrian bertan honek sor dezakeen borroka, kultura, lan eta euskaltasuna giroa.

Madrilgo epaiketaren ondoren

JOSE RAMON ETXEERRIA: «JUIZIOA IRAULI EGIN DUGU»

Ezin hasiko gara orain Jose Ramon Etxebarria aspalditik ezaguna dutenei aurkezten. ARGIAren irakurleak, ANAITASUNA oraindik gogoan duenak, Udako Euskal Unibertsitatearen tiffossi nekagaitzak, bertsozaleak,... baita euskaltzalerik berrienak ere ezagutzen du Joserra.

Bere ideia guztiekin ados ez dagoen abertzaleak ere sentitu du halako egonezin bat estomaguko zuloan Madril HBko hautatuei eginiko juizioan euskaraz soilik hitzegiteagatik isilerazi dutenean, edo juezari «Nire aitaren etxea defendituko dut» bota dionean muturraren erdian.

Etxekoak baino hobeto nork kontatuko digu ordea Madril gertatua?

ARGIA.— Hitz egiten utzi dizuete azkenean, nahi zenutena esan ahal izan duzue....

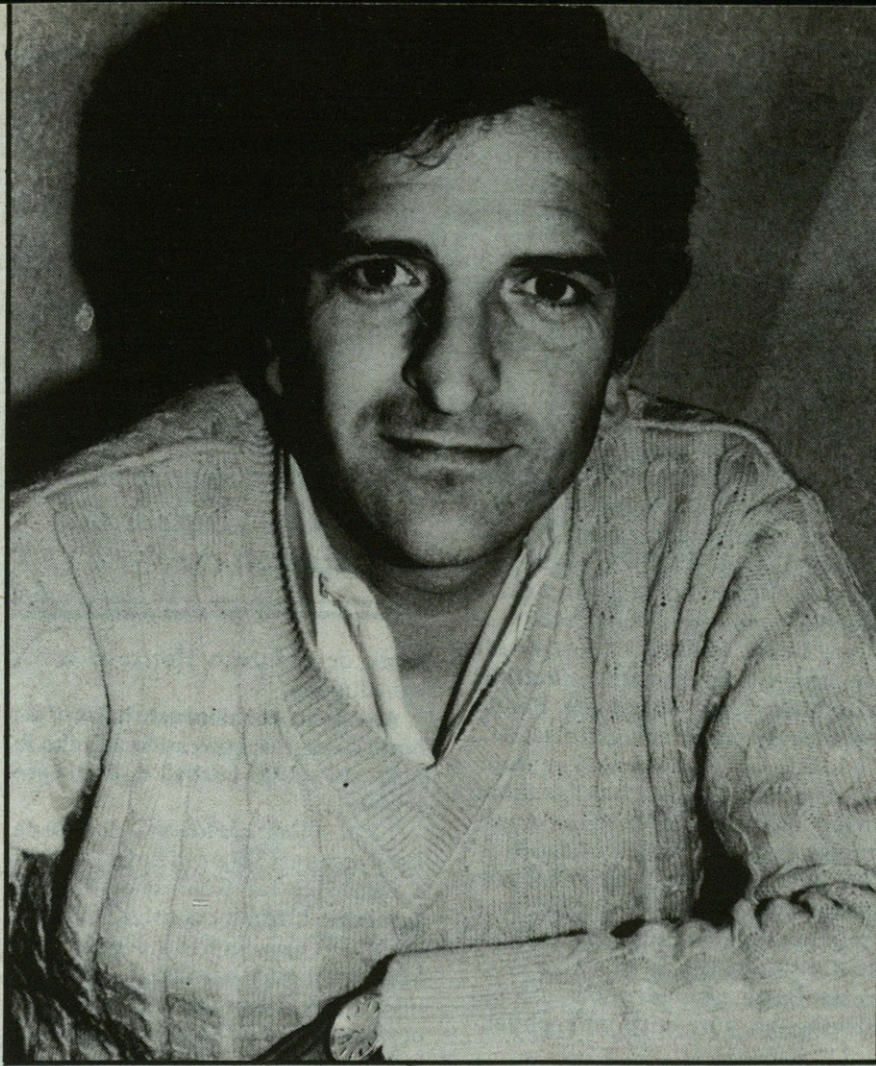
Jose Ramon Etxebarria.— Begira, harrigarria da Herri honetan gertatzen dena: hitz egin ahal izateko juzgatu baten aurrera joan beharra. Azken batean ekintza parlamentario batean joan ginen gu Gernikara, Espainiako erregeari Euskal Herriaren aurpegi deformatu bat erakutsi nahi ziotelako. Beste aurpegi bat erakusteko, gure ustez askoz ere erreago dena, hitz egin nahi genuen. Noski, ez ziguten hitz egiten utzi eta kantatu egin genuen, besterik ezin genuelako.

Guretzat orduan sorpresa bat izan da Madril joan eta hainbeste gauza esaten utzi digutela. Ez dena, hori ere esan behar da. Izan dira gai batzuk ezertarako ere onartu ez dituztenak, torturen aipamenak esate baterako: gai hori azaltzen zen momentuan presidenteak moztu egiten zuten.

A.— Prentsak ez du bada holakorik esan, nahi zenuten guztia esan ahal izan duzuela idatzi da behin eta berri.

J.R.E.— Ez zuen esango baina hala izan da. Juezen iragan frankista gogoratzea ere ez zuten inola ere lagatzen. Eta holako beste mozketa batzuk ere egon ziren. Abokatuak ere behin baino gehiagotan esaten zitzairen halako galdera ez zetorrela gaira. Baina abokatuak oso azkarrak direla aitortu behar dut, eta galdera beste era batera planteatzen zuten, juizioarekin zer ikusirik izateko moduan.

Mozketak izan dira, beraz, nahiz eta gauza asko esan ahal izan ditugun. Eta beste gauza bat euskararena: euskara ezin dute ikusi, inola ere. Azken egunean, azken borondate bezala, utzi zi-

guten esaten nahi genuena, euskaraz ere, itzuliaz eta abar. Baina lehenengo egunetan, gure defentsarakoan euskara aditu eta moztea bat bera izan da. Mozketak izan dira bai.

A.— Hala ere dextente gauza esan ahal izan duzue. Zergatik utzi dizuete? Harrigarri gertatzen bait da.

Nere eritzia emango dizut. Arazo honekin itxura bat eman nahi izan dute: estatu demokratiko batetan gaudela alegia. Baina beren hanka sartzeak egin dituzte hala ere. Poliziaren jokabidea adibidez: poliziak kontrolatu egin du Justizi Palazio osoa. Protesta egin genuen, gure abokatuen bitartez. Eta zera erantzun ziguten, jauregiaren barrua Barne Ministeritzaren eskuetan zegoela, beren eskueetatik kanpo, beraz. Nola uler justiziaren independentzia bertako kontrol guztia Barne Ministeritzaren esku baldin badago, juezak zer esanik ez badauka?

Publizitatearen printzipioa ere, edozein epaiketetan gorde behar dena, itxuraz gorde nahi izan dute, eta oso modu sibilino baina zitatez apurtu dute. Familiarrak sartu aurretik, salako ilara guztiak poliziek harturik zeuzkaten. Beren arteko konbertsa-

«Kazetarietzat gure jarrera sorpresa bat izan da. Halako morbosidade batez joan bait ziren, pentsatuz bazihoazela zoroak eta gauza guztien apurtzaileak»

zioak ere entzun ahal izan ditugu: «Jo, berriro bihar ere etorri egin behar dudala esan zaidak jefek!» eta hola-koak. Hau da, guri zergetan zurrupatzen diguten dirua erabili dutela gure familiarrek eta lagunek lekuri eduku ez dezaten sala tapatzeko eta betezeko. Ez dute lortu, gu ere gogor ibili gare-lako.

A.— Baina sartu ziren familiarte-koak.

J.R.E.— Noski, baina gogor egin gienelako. Esan genion polizien buruari gure senideak sartzen ez baziren gu ere ez girela sartuko salara, eta azken

egunerako autobuskada oso bat sartzea lortu genuen. Baina beren asmoa besterik zen. Eta alde guztietatik berdin. Itxura egin nahi izan dute, forma batzuk gordetzen dituztela, eta lotsagarria da hori. Gu politikariak bagara ez daukagu gure egiak epaiketa batean zertan esanik, kalean baizik. Eta horixe da errespetatu ez dutena.

A.— Mundu zabalaren aurrean zuen eritziak azaltzea oso garrantzizkotzat jo duzue. Demokrazia honen izaera, poliziaren jokabidea, magistraturaren errealtatea... Oihartzun onik ikusi al duzue prentsaren aldetik?

J.R.E.— Beste nazio eta estatuetakojendea egon da obserbadore moduan. Eta gauza batzuekin harriturik zeuden. Euskara erabiltzen ez uztearekin esate baterako. Horretan ere argi eta garbi joan dira konstituzioaren aurka, berek jarritako konstituzioaren aurka, beraiek idatzitakoaren kontra. Tribunalako presidenteak horretan ignorantzia itzela agertu du, espainolez jakiteko eskubidea eta beharra nahastuz. Horretaz oso harrituta zeuden atzerriko obserbadoreak, Poliziaren jokabidearekin ere oso harrituta joan dira. Behatzen egon badira ikusiko dute ea zer pasatzen den hemen parlamentari bat argumenturik gabé kondenatua bada.

Beste hau ere erantsi beharra dago hemen: epai mahaiak ukatu egin dizkigula eskaturik geneuzkan testigu kanpotarrak. Belgikako parlamentariak-eta eskatuak geneuzkan, beste parlamentuetan holako ekintzak eta gehiago ere bai normalak direla erakutsi zezaten. Lekuko horiek ukatzean publizitateari ere kalte handia egin diote.

A.— Estatu espainoleko prentsa ere irakurriko zenuten.

J.R.E.— Egia esan Madrilen erresonantzia handia izan du epaiketak. Madrilgo egunkariak irakurri ditugu batez ere, eta gutxiago Kataluniakoak, goizean goiz hartzen genituelako batez ere. Eta egunero azaldu dira hango egunkarietan baita orri osoak ere. Eta kazetarietzat gure jarrera izugarriko sorpresa bat izan da, nik uste. Hango kazetariak halako morbosidade batez joan dira gure epaiketara, «badatoz hemen zoroak, apurtzaileak, gauza guztiak apurtzen baino ez dakitenak...» eta juizioan hainbeste kazetari egon da egunero, itxaroan..., nik uste, ea juizioa noiz apurtuko genuen edo noiz egingo genuen astakeriaren bat.

Azkenean heuren irudi prefabrikatua puskatu egin zaie beren begien aurrean. Herri Batasunaren irudi de-

formatu bat saldu diote kazetari horiek jendeari eta epaiketara konprobatzera joan dira, ea berek saldutako irudia betetzen den. Eta ez zaie hori gertatu. Ikusi dute HBkoak pertsona batzuk garela, hitz egiten dakigunak, eritzi politiko batzuk dauzkagunak, horiek defenditzen ditugula, eta gainera gai garela, uzten bazaigu behintzat, nahi duguna azaltzeko. Lorpenik haundienetakoa hori izan dela esango nuke, benetakoa irudia ematea, ez gezurrezkoa, azken batez hori garelako: talde bat, bere iritziak dituen, bere ideologia daukana, eta metodoak ere benetan demokratikoak erabiltzen ditugula, ez berek egiten duten bezala, azken batez adierazpen askatasuna praktikan defenditzen dugulako, berek egiten ez dutena. Sorpresa bat jaso dute.

A.— Epaiketa amaitu da eta sententzia besterik ez da falta. Baina Madrillgo bost egun horiek nola baloratu dituzue, epaiketa modu orokor batean harturik?

J.R.E.— Hasiera batean gure kontra zihoan juizio bati, nik uste, buelta ematen jakin dugula. Euskal Herriak bizi dituen baldintza guztiak salatu ditugulako eta gure tesi nagusiak dioena bera salatu dugulako: Euskal Herrian demokraziarik ez dagoela.

Hori argumentu politikoekin salatu dugu. Alde horretatik, berek egin diguten eta guk nahi ez genuen juizio bat, juizio horri buelta ematen jakin izan dugu, eta beren buruen kontra jartzen. Baina hori hitzarekin bakarrik, argumentuekin.

Bai alde politikoan eta baita alde juridikoan ere. Juridiko aldetik, garbi geratu da fiskalaren akusazioak funts gabeak direla, izateko arrazoirik ez zeukatela inola ere. Heuren alorrean ere buelta eman diegu beren argumentuei. Hori argi geratu da, nire eritiz. Bestalde, komunikabide mailan egin den batailaz, gutaz saldu den irudi publikoari ere buelta eman diogula uste du. Aurkeztu gara garen bezala, ez beraiek nahiko luketen bezala.

A.— Beraz, istilurik ez sortzea eta hain lasai eta pazifiko aritzea aurretik aztertutako jokabide bat zen. Pentsa bait zitekeen erabili egin zaituztetela.

J.R.E.— Eta zertan geneukan istilurik sortu beharrik guk nahi genuena esaten uzten baziguten? Gu oso paketsuak gara. Kazetariak ez digute sinistu nahi, berek beste irudi bat saltzen dutelako. Baina guk geure buruak garen bezala aurkeztu ditugu. Gero, onartzen gaituzten ala ez beren prolema da. Baina eskubide osoa daukagu uste duguna, gure eritzi independenten-

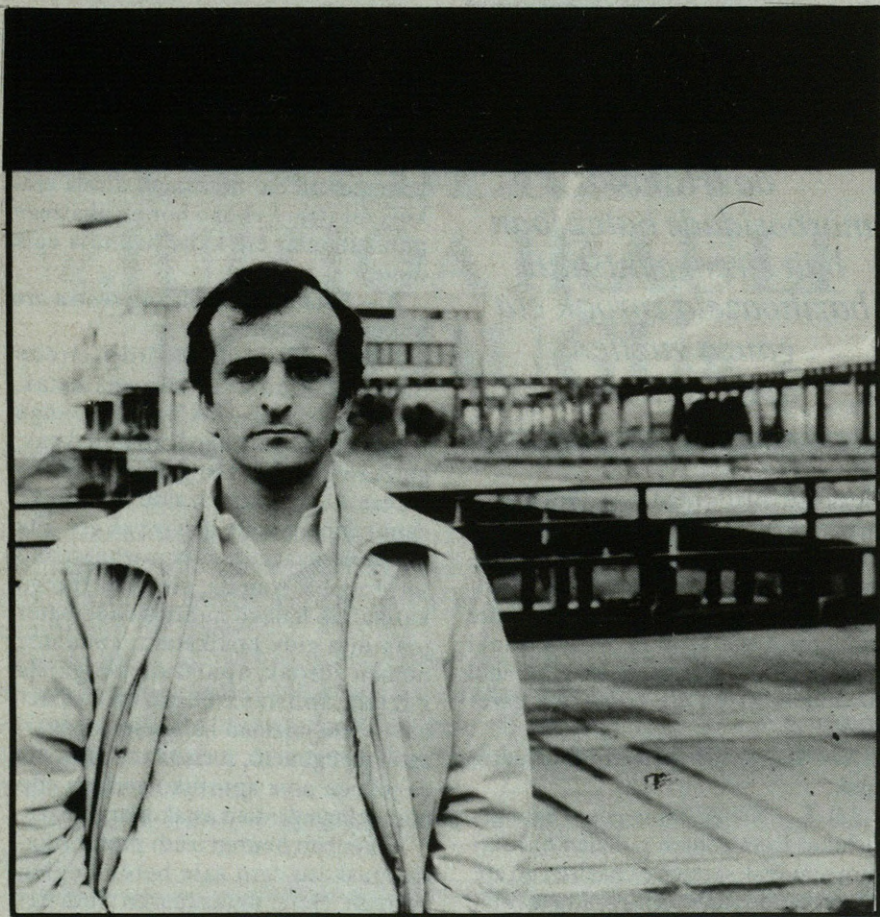
«Lotsagarria da Sabino Aranaren astea ospatzen ibili eta igandean Labaienek bandera espainola ematea.... eta esan zituenak esatea!»

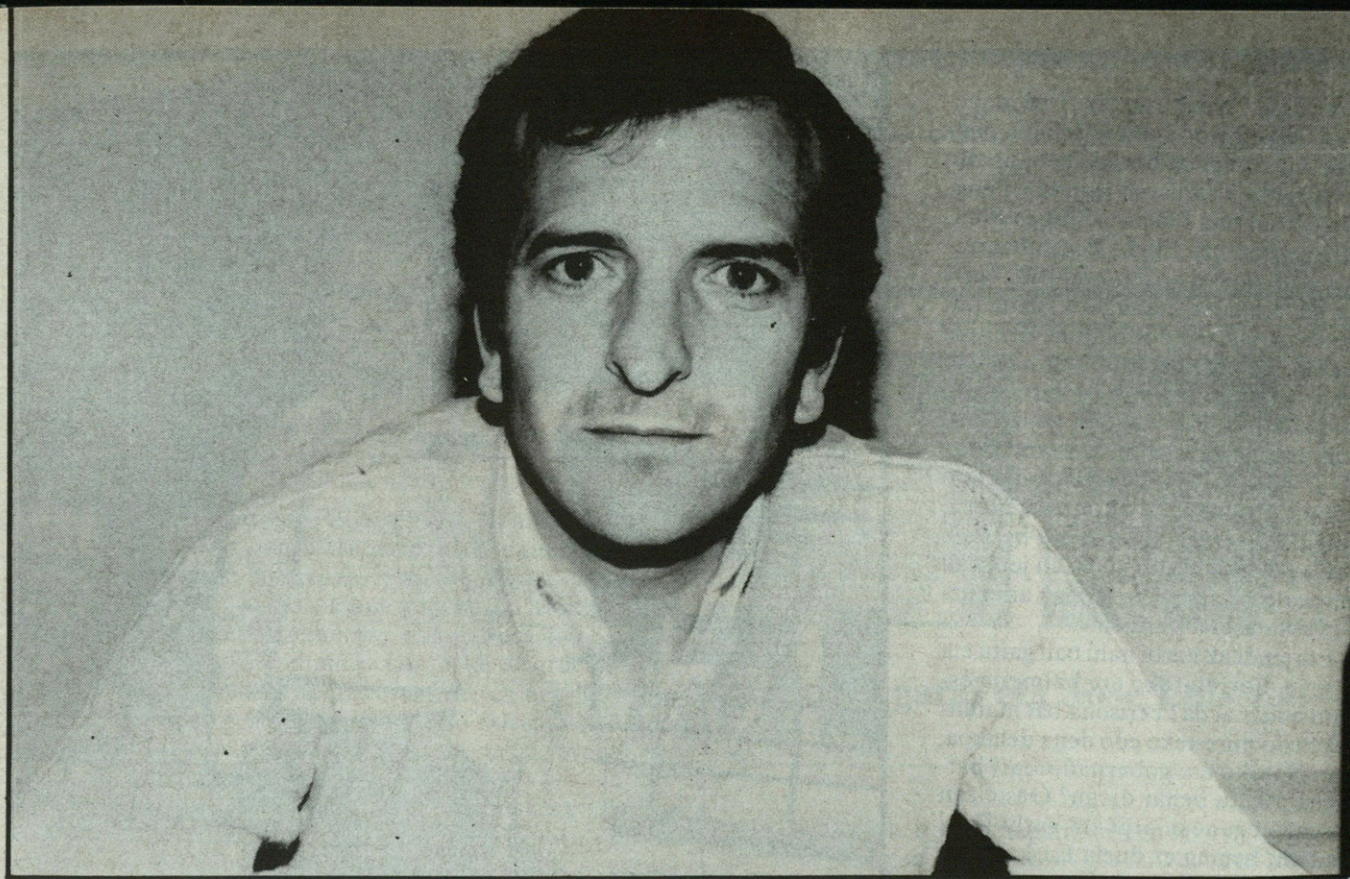
tistak, defenditzeko. Horixe da bertan egin duguna.

A.— Beno, eta hainbeste haizatu den beste arazo bat: zuek aurkeztutako lekuko eta testigu guztiak ez direla presentatu.

J.R.E.— Hori ere lotsagarria izan da. Eta lotsagarriago oraindik, hemen Euskal Herrian Sabinoren omenez hainbeste hitzaldi eta artikulua agertu direnean; teoriarik Sabinoren pentsakera eta ideiak berentzat eta beren interesetarako erabili nahi dituzten pertsonaia horiek Sabinoren mitoarekin geratu dira eta ez dituzte bere teoriak praktikara eramaten. Izan ere, Sabinoren aportaziorik nagusia izan bada, eta nire eritiz hala izan duk, beste arlo batzutan ez bait gaude berarekin ados, aportazio nagusia diot zera izan bada, euskaldunon aberria Euskadi dela, eta bera izan zen hori esan zuen lehenengoa, guk hori eraman dugu praktikara Madrilen. Bitartean, bere oinordekoak omen direnak ez dira ausartu aberria defenditzera Madrilera hurbiltzera, eta aitzakia merke batzuekin ez dute aurpegiarik eman nahi izan, Madrilen, eman behar zuten lekuan.

Lotsagarria izan da. Eta hor salbuespen bat aipatu nahi nuke, aurpegi eman duena. Ez dakit pentsatua izan den ala ez, baina Gebarak aurpegi eman zuen. Baina Garaikoetxea eta Pujana bertan ez agertzea lotsagarria izan da, eta bere harrokeriaren frutu bat. Gehiago esango nuke oraindik: gu juzgatzen gintuzten bitartean gauzatxo batzuk esan dituzte gure alde, Gernikakoa ekintza parlamentari bat zela susma eraziz bezala, baina «kortesiala falta» eta holakoak esatea.... lotsagarria. Kortesia zer den berek jakin behar lukete, eta euskaldunen historiari egin zioten salmenta famatua,

erregeari Foruak eta gure legeak eta gure askatasunak juratu gabe nolabait eman nahia gure buruzagitza,.... horixe da... hitz gogorra da, baina nere eritziz hori da traizio izugarria beren historiari eta Sabinoren printzipioei.

A.— Prozesu hau politikoa da, bistan dagoenez. Eta edozein epaiketa politiko bere momentuan ulertu behar da, politikak bizi duen unean. Zuek Madrilen HBren eritziaz nahiko lasai botatzen zenituzten une berean ezagutu da Lege Antiterrorista berria. Zortzi egun elkarrekin pasata aztertuko zenuen egoera.

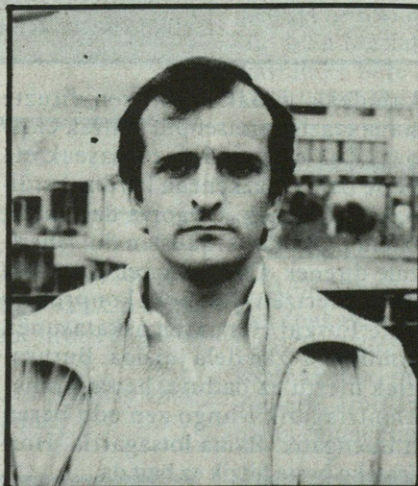
J.R.E.— Momentua oso larria da. Atera duten legea benetan exzepzio estatua baino latzagoa gertatzen da. Irakurri ditudan gauzak beldurtze-koak dira. Poliziak inolako mandamentu judizialik gabe etxe eta edozer arakatzeko duen ahalmena, adierazpen askatasunari egiten zaizkion erasoak,.... ze eskubide estatu da hau? Hori ateratzen zuten bitartean, gurekin itxurak egiten zituzten Madrilen. Lege hau ez jada onartzea baizik eta aurkeztera ausartzea bakarrik, eta hori eskubide estatu bat dela esatea... niretzat egia argi baino argiago azaltzea da: hemen ez dutela politikariek agintzen, beste batzuk direla agintzen dutenak, eta politikariek beste horiek agintzen dieten erritmoan egiten dutela dantzan.

Hori da nire balorazioa, eta beste guztiena ere antzekoa dela uste dut.

Gero eta garbiago agertzen da hau ez dela eskubide estatu bat, eta hori salatu behar dugu bai hemen eta bai leku guztietan. Datuak badaude sobran, eta badiotut, ez lege hau onartzea, lege hau aurkeztera aursartzea bera dignidade guztia galduta daukan talde politiko baten emaitza besterik ez da. PSOE da hori eta PSOEk ez du besterik egiten agintzen diotena baino. Gure tesis politiko bat, hemen ez dagoela eskubide estatutik, konfirmatu ahal izan dugu, bai epaiketan bertan eta atera duten lege berri honekin. Lehendik bagenekiena konfirmatu.

A.— Gernikan pasatako tragoari etekin puska bat atera diozue beraz. Berriro berdin egingo al zenuke, zuk zeuk, diot, Joserra Etxebarriak?

J.R.E.— Bai, behin eta berriro gal-

«Juizio horri buelta ematen jakin izan dugu, baina argumentuekin. Bai alde politikoan eta baita alde juridikoan ere».

detu zaigu hori, baita han bertan ere. Joango ginateke, bai, berriro Gernikara, gure baseak eskatuko baligu, zeozer egiten aritu garenaren ustean. Zeozer hori da gure askatasun minimoak lortzeko bidean dagoen gauza bat. Egin genuenatik oso pozik nago ni. Berriro ere gustora egingo nuke, eta besteek ere bai, gure jendeak eskatuz gero.

A.— Egun horietan makina bat anekdota izango zenuten. Pasillotik gentozela kontatzen zenidan adibidez nola zahar batek parean pasatzean + Viva el País Vasco— esan zizuen berehala jendartean galtzeko, eta juzgatutako HBkoak zinetela ezagutu eta zorionak eman zizkizueten gazte haiena-eta.

J.R.E.— Izan dira bai holako istoriatxoak. Esate baterako Mirandan, Euskal Herriko mugan, nola hartu

gintuzten, besoak zabalik. Ostera, gero, Gasteiza etorri ginenean nola poliziak hartu zuen militarki eta okupatu, gobernadore zibilaren aginduz. Penagarria izan zen. Eta justu Virgen Blanca gindoazela, Eusko Legebiltzarren edifizio berriaren ondotik, berri berria, txukuna, eta inguru guztia polizia nazionalak kontrolatuta. Eta nere artean esaten nuen, jo, hau bai dela lehen esaten zena hilobi zurizatua, jaio aurretik hila dagoen gauza bat, txukuna, garbia, baina ezertarako bali ez duena. Agintzen dutenak beste horiek direlako. Eta kontraste hori, edifizio berri eta dotorea eta bestetik kalea poliziak okupatua. Han jendeak oihukatu zuena azken batean adierazpen askatasuna izan zen.

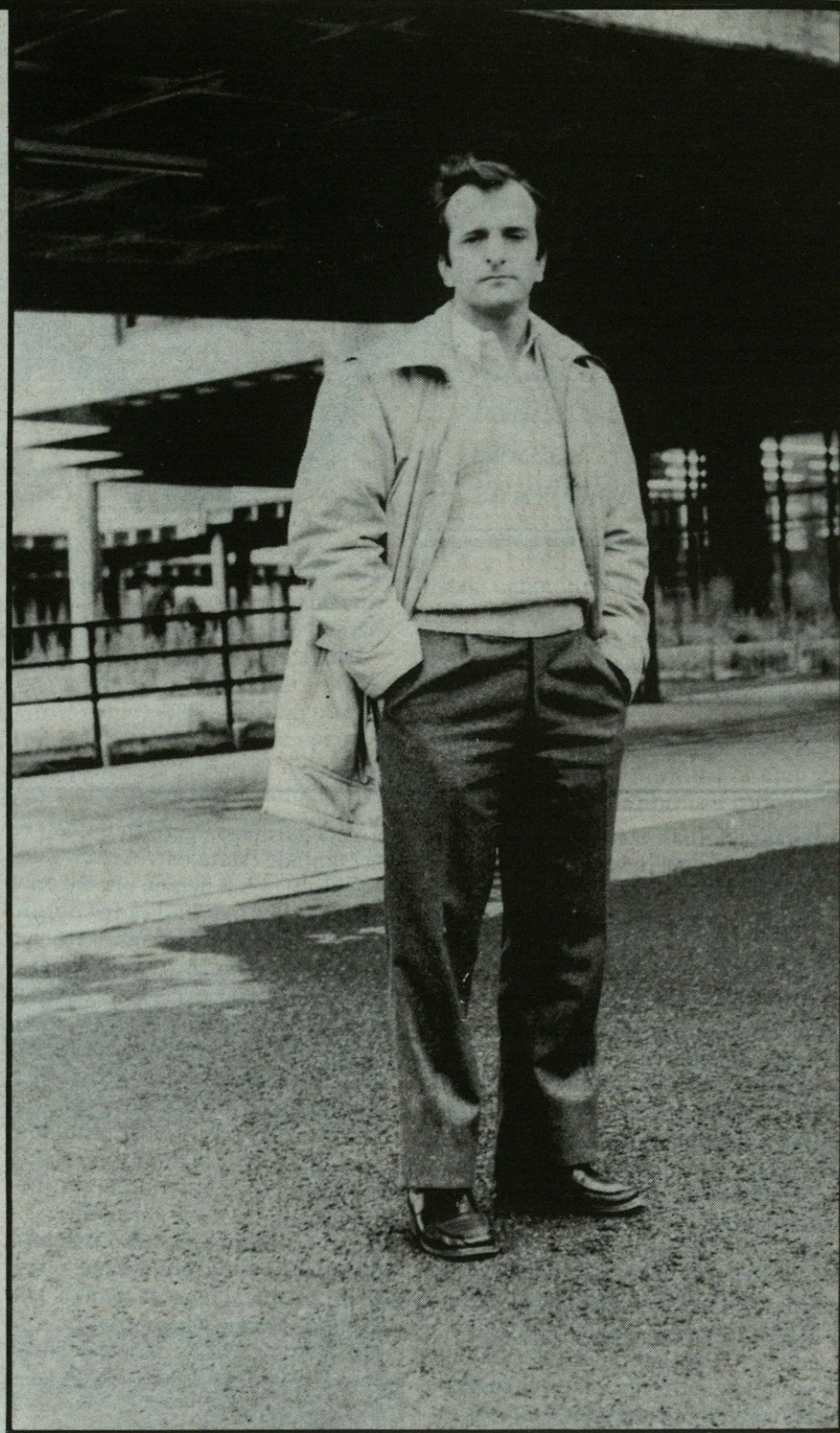
Eta jendeak hartu nahi bait gaitu eta agurtu, horretarako ere baimena eskatu behar al da? Pertsona bat maitatzeko edo miresteko edo dena delakoa, horretarako ere gobernadoreari baimena eskatu behar diogu? Gasteizen lehengo egunean argi eta garbi ikusi genuen: hemen ez duela Eusko Jaurlaritzak agintzen, gobernadoreek agintzen dutela. Eta nik esango nuke gehiago: Francoren denborarik onenean baino txarrago. Horrekin dena esana dago.

Han zegoen jendeak dignidade bat erakutsi zuen, bertan egoteaz. Eta besteek aldiz, erabateko indignidadea. Lotsarik eza.

A.— Baina ez duzu aislaturik egotearen irudipen bat? Euskal Herriko jendeak jadanik zuen mentsajea ez duela hartzen alegia.

J.R.E.— Baina nola ez du jendeak dena tragatuko, teorikoki bere defendatzailea omen den alderdia egunero tragatzen ari bada, etsenplu txarra ematen ari bada? Begira, orain dela urte batzuk sinestezina zen orain gertatzen ari den banderen asuntua. Lotsagarria da, Sabinoren astea ospatzen ibiltzea eta bide batez igandean Labaien bandera espanola harmadari ematen aritzea.... eta esan zituenak esatea! Azken batean Espainia dela. Eta hori argi esan behar da: ez dela. Eta gu joku horretara ez goazela.

Erretolaza hasi zen banatzen, gero Eli Galdos, orain badirudi Cuerdak eta Labaienek eta guztiek hortik pasatu behar dutela. Ez dakit nola ez diren lotsatzen. Eta baseak, hain abertzaleak direnak.... izango dira hor ere abertzaleak, baina ez dakit non dauden, hori ikusita denak daude hain trankil. Zer da hori baina? Nola ez du jendeak tragatuko gero? Dauzkaten medio guztiak, instituzioak, komuni-

kabideak, denak erabiltzen dituzte traga erazteko, etsenplu txarrak emana. Zuk esango didazu baseak eta beste baina... azkenean berdin-berdinak dira denak. Gogorra da esatea, baina praktikak erakusten du. Abertzale direnek, Gernikak zer esan nahi duen ulertzen dutenek, konprenitu dute Euskal Herriaren askatasunen kontrakoa izan dela juizioa. Buruzagiek ulertu ez badute, beren komentziagatik izango zen edo beren tratuegatik. Baina lotsagarria. Hori esateko beste hitzik ez bait da.

*Hitz egiten utzi
digute baina moztu ere
bai. Torturaz, juezen
iragan frankistaz... ezin
ginen mintzatu.
Euskaraz ere ez»*

Iñaki ZUBIONDO

Lege antiterrorista: prentsa eskuak lotuta

Espainiako Gobernuak Parlamentura bidali beria duen Lege Antiterrorista puntu askotatik azter daiteke. Baina bada artikulu bat komunikabideetan dihardugunok harriturik utzi gaituena, 11-2 artikulua hain zuzen. Honela dio, apologia zer den definitzerakoan: «La publicación o difusión en los medios de comunicación social de artículos de opinión, reportajes informativos, composiciones gráficas, comunicados y en general cualquier otro extremo de difusión por los que se acredite que su finalidad relevante es apoyar o ensalzar la rebelión o las actividades propias de una organización terrorista o grupo armado, y los hechos y efemérides de sus miembros activistas». Heriotz-eskelak ere zigortuko al dira? Joseba Arregi gogoratzea? Talde armatu batekin elkarriketa bat argitaratzea?

Prentsa euskaldunak lau begi gutxiegi ditugu hemendik aurrera.

Xavier Vinaderrentzat anparorik ez

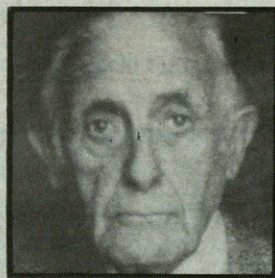
Hala erabaki du Espainiako Tribunal Constitucional delakoak, Xavier Vinaderri ezarritako kartzela zigorra ontzat emanaz. Vinaderrek Londresen jarraitu beharko du, bada, ihesi. Jakina denez, «Interviú» astekariko kazetari honek ultraeskuindar aktibistatzat salatutako bi gizon hilik gertatu ziren, ETA militarrek erreibindikatutako atentatutan.

Sententzia harrigarri egiten duten bitxikeria batzik bada. Bi heriotzen egilea nor den ez da ezaguna, eta horien eta aipatu artikuluaeren arteko erlazio zuzenik ere ez da argitu. Tortura salakuntzak aurrera jarraitzen ez badute, berriz, autore zuzena nor den jakiten ez delako izan ohi da normalki.

Ijitoek inon lekuri ez

Estatu osoan istilua franko badabil ijitoen eta beren auzoen artean. Azkenengo kasua Madrilgo San Cristóbal de Los Angeles herrian gertatu da, eta hor tiroz eta guztiz eraso diete buhamiei.

Gutxiagorekin Hernaniko Juan Jose Uria, orduko alkatte, gizarajoari antolatu zioten bronka galanta.

Anjel Irigarai eta Jose Luis Zaldua

ARGIA hau inprimategian sartzen ari ginela, bi heriotze mingarriren berri heldu zaigu. Jose Luis Zaldua Eusko Legebiltzarreko parlamentari jeltzale eta ikastolen munduan ezagunari autopistako istripu batek kendu zion bizia. Nafarroako kulturetzan hainbeste lan egin zuen Anjel Irigarai euskaltzaina hil zaigu handik bi egunetara. Hurrengo asteetan bi gizon horien nortasunaz zerbait gehixeago esan ahal izango al dugu.

Txillardegik badu anaia

Eta Jose Luisen eritzietatik oso urrun dabilena. Izan ere, Juan María Álvarez Enparanzak gutun bat igorri du «Tiempo» astekarira, bere anaiarekin guraso beren seme izateak besterik ez duela lotzen argitzeko; guztiori, astekari horrek «Habla el fundador de ETA» izenburuz elkarriketa-erreportaia bat argitaratu ondoren, alukeriaz betea portzieto.

«Pero como en esta ciudad de San Sebastián ha tenido y tiene el firmante de esta carta alguna proyección pública...» dio Juan Mariak. Ezaguna da, dena den, egunkari donostiarretako bere artikuluetatik, bere espainolzaletasun eskuindarra. Baina nor fidatuko da Madrilen terroristen aitarek anaiarekin, hau da, osabarekin?

Preso sozialak gose greban

Administralgia elkarriketan sartu erazteko gose greba bat Zeukaten planteiatu preso sozialek. Baina elkarriketak hasi direlarik, beren jarrera biguntzea erabaki dute. «Salhaketa», presoen laguntzarako elkarrekin abisatzen digunez, erne daudela erakustearren, presoek igandetan barau egiten dute egun osoz.

BAKEARI BAI (II)

Pablo SASTRE

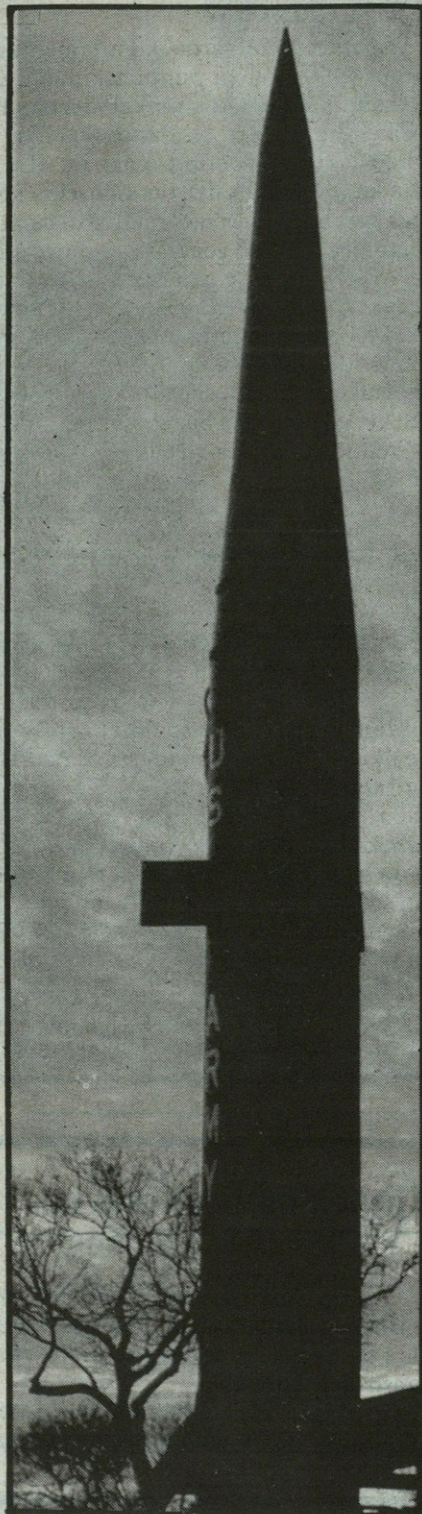
Anitz berri bakeaz udazken honetan. Ez behar hainbat, ez behar bezain onak ere. Baina orain mobilizapenek hartu dute burua, fuerte, ondo.

Beste artean prentsaratzen zen pasa den astean. «Hungriak ez du beharrezkotzat jotzen sobietar misilak bere lurraldean ezar daitezzen». Ajentzietako kableak gantxoez hartzekoak dira, zeresanik ez handikakoak; dena dela interesatzen zaigun hau ez dirudi manipulatu digutenik. Izan ere, «Hungriako Komunisten Alderdiko Arazo Internazionalerako Zuzendaria den Gyula Bornek adierazi zuenez, Hungriako geografia eta politika egoerak ez du misil hoiek jartzerik akontsejatzeko».

«Horrela —segitzen zuen kableak— Hungria, Rumania eta Bulgariarekin lerrotzen da, bi hauek ere uko egin bait diote beren herrietan nuklearrak ezartzeari. Nicolas Ceausesucuk ehundaka mila lagunek parte hartu duten manifestazioez erantzun die sobietar buruzagiei, eta Todor Schikov bulgariar buruak jarrera horrekin bat egin du».

Errealidade bat da. Ekialdean bakearen alde gobernuak saiatzen dira. Seguru aski ez tentsiorik gabe (kable hoiek errefleja dezakete zerbait, sobietarrak eta besteen artean), baina masa ekintzetan ere gobernuak —sobietarrenak barne— kaleratzeko dei egiten dizute.

Bakezaleen mugimenduak gobernuak —sentidu txarrean— «asimilaturik» dituztela pentsatu behar ote dugu, ala egiaz bakezaleen nahiak eta gobernuenak bat datozela?

Mendebaldean bide bakarra

Alde honetako European ez dago dudarik. Bakezalerik baketsunak ere errepresio latzez tratatuak dira.

Azken asteetan ikusi izan dugu, Londres, Bonn, Bilboko manifestatzaileak nola erreprimitu dituzten. Eta Londres eta Bonnen ez zen noski gorra-eta-militarrik izango.

Gobernuok gauza batek ditu biziki mintzen: nazio arteko gerraren kontra aritzeak. Gerra behar dute; askatasun nahian dauden herrien aurka gerra batipat. Hauei bake emanez gero, ihes egingo liekete eta.

Hortaz, bakeaz bildur dira: eta bake eske agertzen direnak peligosotzat dituzte.

Asimilaketan saiatzen dira, bai. «Opzio zero»aren gaineko propaganda, adibidez. (Izen polita; zer proposatzen du? Sobietarrek dituzten arma nuklear guztiak kentzea Europatik, eta horren truke Estatu Batuek ez lukete Pershing-2 eta Kruzeroko misilik ezarriko.... orain dituzten nuklearrak mantenduko lituzketelarik). «Bi blokeen arma-lasterka»ren gainekoa, adibidez, kasurik onenean.

Horretan badirudi Europako mogimendu gehienak zerbait aldatu direla beren planteamenduetan, «arma-lasterka» horretan aurrea zeinek hartu zuen eta daraman ikusi dutela, eta ondorioz beren gobernuak egiten diete buru.

Lasterra hasi zenetik, bat bera aurretik

Bat bakarra ibili da aurretik arma lasterra —eta eraso, jeneralean hasi zenetik. Bonba atomikoak asmatu zituzten amerikarrek, eta ondotik asmatu zituzten sobietarrek. OTAN sortu zuen mendebaldeak, eta ondotik ekialdeak Vasoviako Paktua. Sartu ziren inperialistak hirugarren munduan, eta ondotik —inoiz ez proportzio berean, eta gisa diferentziaz— sartu ziren sozialistak. (Berri-berri ditugu gogoan Granada, Libano, Txad, El Salvadorreko interbentzioak; eta hor interbenitzen direnak aitzaki beharrean Afganistan dudazko kasuari lotzen zaizkio).

Hori, mendebaldeko mogimenduek ikusi badute, arrazoi gehiagoaz ikusi-

ko zuten ekialdekoek. Horrek erantzun diezaioke gorago egin galderari. Ofentsibian hauek eta defentsibian haiek ibili badira, normal da alde hartako bakezaleen —alde honetakoen helburu berberetz— eta gobernuen ekintza batasuna.

Nondik egiazko mehatxua?

Ez diot guretzat. Guretzat garbi bide dago.

Inperialismoarentzat diot. Ariko ote dira sobietarrak atakerako prestatzen?

Ez du zinez ematen. Inperialismoak etsai bat du denen gainetik: herri zapalduen askatasun nahia.

Hoiek, eta ez sobietarrek, eman diote inperialismoari jipoirik. Vietnam, Kuba, Aljeria, Kongo. Mozambike, Nikaragua, Namibia...

Bi blokeak utzi eta eszenario hoiei begiratzat ulertzen dugu bakearen funtsa. Inperialisten herri hoiek **baketurazi** nahi dituzte, kontrolatzen jarraitzeko. Eta herri hoiek **bake zuzena** nahi dute, askatasunezko, independentziatzako bakea.

Segur, aske nahian borrokatzen diren herri hoiek, herri hauek ditugu European e-arri behar dizkiguten misilen puntumiran; sobietarrekin zuzenean, ez bait dira noski bete-betean sartuko (horren arriskua dagoelarik ere); beraz begi bistan dago noren kontra datorren oraingo armamentoa, eta inoi baino prestuago nortzuk behar ditugun defentsa sistemak arin-arin bilatu.

Arma esportatzaileak:

EEBB 43.3%
SB 27.4%
Frantzia 10.8%
Italia 4%
Inglatera 3.7%
Alemania 3%
Hirugarren mundua 2.2%
Beste 5.6%

Arma inportatzaileak (eskualdeka):

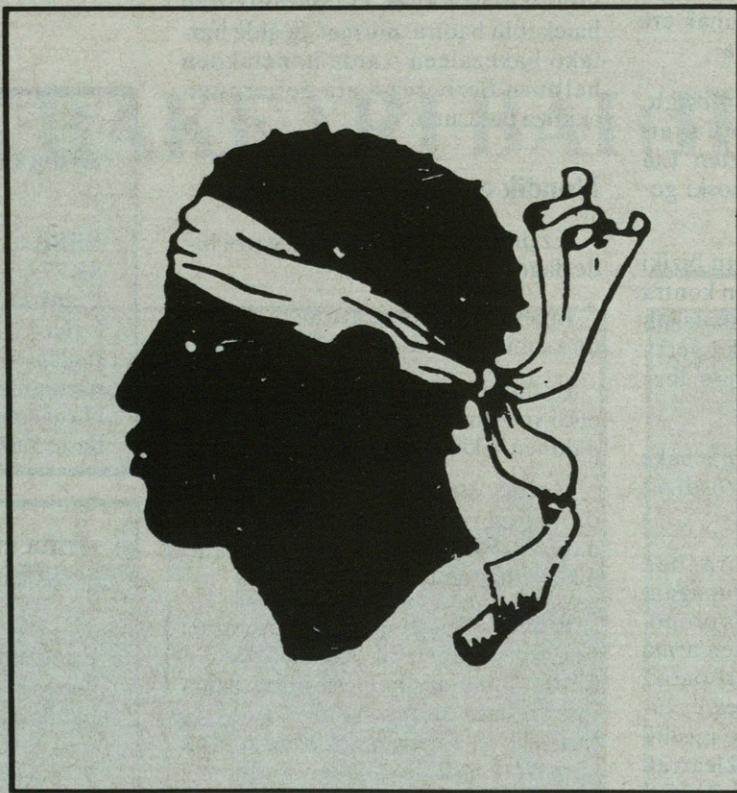
Ertekiak 32%
Nazio industrializatuak 31%
Ekialde urruna 10.4%
Ipar Afrika 7.4%
Afrika beltza 7.3%
Hegoamerika 6%
Hegoasia 4.9%

Munduko gastu militarren banaketa:

OTAN 43%
Varsovia 26%
Hirugarren mundua 16%
Txina 9%
Beste herri industrializatuak 6%

Noiz jarri martxan

Arma tipoa	EEBB	Sobiet Batasuna
Bonba atomikoa	1945	1949
Hidrogenozko bonba	1953	1954
Radio luzeko bonbarderoak	1953	1957
Radio ertaineko koheteak	1953	1959
Arma atomiko taktikoak	1955	1956
Kohete interkontinentalak	1955	1957
Urpekuntzi atomikoak	1956	1962
Urpeko koheteak	1959	1968
Kohete anti-koheteak	1960	1961
Erregai solidozko koheteak	1962	1969
Buru askotako koheteak	1964	1972
Buru independente askotako koheteak	1976	1975
Kruzero misilak	1976	----

KORSIKARA BEGIRA EUSKAL HERRIA IKUSI

Gaurko Europan askapen nazionalaren aldeko burruka bizia daramaten artean Korsika dago. Orain dela urte pare bat «Autonomi Estatutu» berezia eman zion Frantziako Estatuak. Ordutik honera bere Batzarre (Parlamentu) «erregionala» du. UPC, alderdi autonomista joko horretan sartu zen.

Bi urtetan ongi erakutsia du Korsikako «Autonomi Estatutuak» —eta horretatik sorturiko Batzarre eta Gobernu erregionalak— ez daukala irtenbiderik benetako autogobernua lortzeko, eta inola ere ez Irlaren deskolonizazioa burutzeko. Nabarmen geratu da horixe berriki Korsikerraren irakaspenari buruzko arazoan.

Batzarre erregionalak onartu zuen Korsikerraren irakaspena nahitaezkoa izango dela. «Bosketa historikotzat» jo zuten Batzarreko indarrek. Baina laister etorri da Paris-eko betoa, Korsikako botoaren kontra. Ondo nabarmen geratu da bertan, Batzarre erregionalak duen indarra Pariseko Gobernuaren aurrean! Mauroy, lehen ministrariak gutun bat idatzi du, korsikar hizkuntzari eta kulturari buruz, «bosketa historiko» hura hankaz gora boteaz.

Ezagunak zaizkigun kontzeptuak erabiltzen ditu Mauroy jaunak bere gutunean: «Kultura eta hizkuntza erregionalak», batetik, «ondare nazionala» (frantsesa noski!), bestetik; argudio bitxia —guretzat aski entzuna

agian— Mauroy jaunak erabiltzen duena, korsikera ikastera inor ez behartzeko: «Ez dago nahi ez dutenak ikastera behartzerik... Ez al duzue uste, hizkuntza eta kultura baten aberastasuna eta dinamismoa beste inola baino hobeto daudela salbaturik, guztiei horiek ikasteko benetako ahalbidea emanik?».

Betikoa da, Frantziaren eta Espainiaren arrazoia berdina da: Espainiera edo frantsesa ikastèa nahitaezkoa da (hori da nonbait horien aberastasuna eta dinamismoa salbatzeko biderik egokiena); korsikera —eta euskara—, aldiz... Vive la liberté!

Baina Korsikaren askapenaren eta deskolonizazioaren aldeko burruka

errotikakoa beste nonbaitetik doa. Ba da F.L.N.C. (Korsikaren askapen nazionalerako frontea) izeneko erakunde politiko-militarra. Urte honen hasieran legez kanpo jarri zuen Frantziako estatuak. Bere burruka armatuaz hainbat atentatu zaratsatu eginak ditu erakunde horrek.

Ba da —ba zen—, ordea, beste erakunde politiko bat ere: CCN (Korsikar Batzorde abertzaleak). Irailaren 27an legez kanpo jarri zuen Frantziako Gobernuak. Aitzakia? F.L.N.C.-ren babespea zela. Horrela, Korsikako erresistentzia gogorraren ahots politikoa ixilerazi eta arazo militar huts bihurtu nahi zuen nonbait Frantziako Gobernuak.

Baina handik bost egunetara berpiztu zen, beste izen batekin: MCA (Autodeterminaziorako korsikar mugimendua). Normala denez, aurrekoa baino jarrera eta abiaburu politiko zorrotzago eta errotikoagoekin. Lehen aldiz jarri da Korsikan Autodeterminazioa indar politiko baten helburu politiko baten helburu eta ezaugarri bezala. Erabaki politiko berria, noski. MCA helburu politiko hauekin sortu da, izan ere: Korsikar Herria halakotzat ezaguteraztearen alde, haren eskubide nazionalen alde, Autodeterminazio-eskubidearen alde burrukatzeko. Askapen nazionala eta askapen soziala, kapitalismoaren kontra, dira bere burrukaren bi ardatzak.

500 militante bildu ziren batzarrean urriaren 2an, MCA erakunde berria eraikitzekoan.

F.L.N.C.-ren eta MCA-ren inguruan, eta burruka abertzale hori bultzatzen duen hilabetekari bat ere ba da: U RIBOMBU. Azaroko zenbakia esku artean izan dut oraintxe. «Apología del terrorismo» dela eta, gure inguru hauetan dabilzan astinduak, erasoak, oihuak eta eskandaloak ikusita, argigarri xamarra da O RIBOMBU, aldizkari legezkoaren orrialdeak ikustea: Orrialde eta erdi betebeteak dakartza F.L.N.C.-ren prentsaurrekoa ia oso-osorik jasoaz. Bertan ematen du erakunde politiko-militarrak hainbat berri, azken urteko gorabeherei buruz, eta bereziki Frantziako Gobernu sozialistak eginiko ahaleginei buruz, berarekin elkarriketak izateko. Honela du titulua prentsaurrekoak: «Le nouveau Pouvoir a tenté à plusieurs reprises d'entrer en contact avec nous». Bitxia? Arazo honek egun hauetan gure artean dabilenaren kopia —edo alderantziz— ematen du, ala ez? Jakina: Frantziako Gobernu sozialista eta

Espainiakoa oso kidekoak bait dira! Haiek ere ba dute nonbait Txiki Benegas-en bat.

Baina hori eta beste hainbat gauza salatu ezezik, beren ikuspegi politikoa ematen dute Korsikako burrukalari politiko-militarrek, bertako oraingo egoerari buruz. Hori guztia jasotzen du O RIBOMBU aldizkariak. Hala ere legezkoa da; oraindik behintzat.

Areago: Lehen orrialdean begiratzen dut, eta zera ikusten: «Une honetan hogeitabost bat korsikar abertzale (patriota) daude espetxean». Ez dago urruti joan beharrik, erakunde politiko-militarreko burrukalariak izango direla asmatzeko. Baina laugarren orrira banoa, nere zalanza guztiak kentzen zaizkit, honela hasten bait du lehen aipaturiko prentsaurrekoaren aurkezpena: «FLNC-eko abertzaleek

(«patriotes») emandako hamairu orriko testua ia oso-osorik argitaratzen dugu hemen».

Sozialistak omen dira Frantziako gobernuan agintzen daudenak; sozialistak eta haien adiskideak omen dira Madrilan agintzen dutenak ere. Baina nonbait ez dute berdin ulertzen adierazpen edo expresio-askatasuna.

Ibilalditxoren bat egin beharko luke Barrionuevok Parisera, Mauroy ikusterá —edo Deferre, berdin da—. Harek erakutsiko dio nola legez kanpo jarri Herri Batasuna, edo beste edozein; bestalde, berak hari erakutsi ahal izango dio, nola egin terrorismoaren apologiaren kontrako lege dotorea.

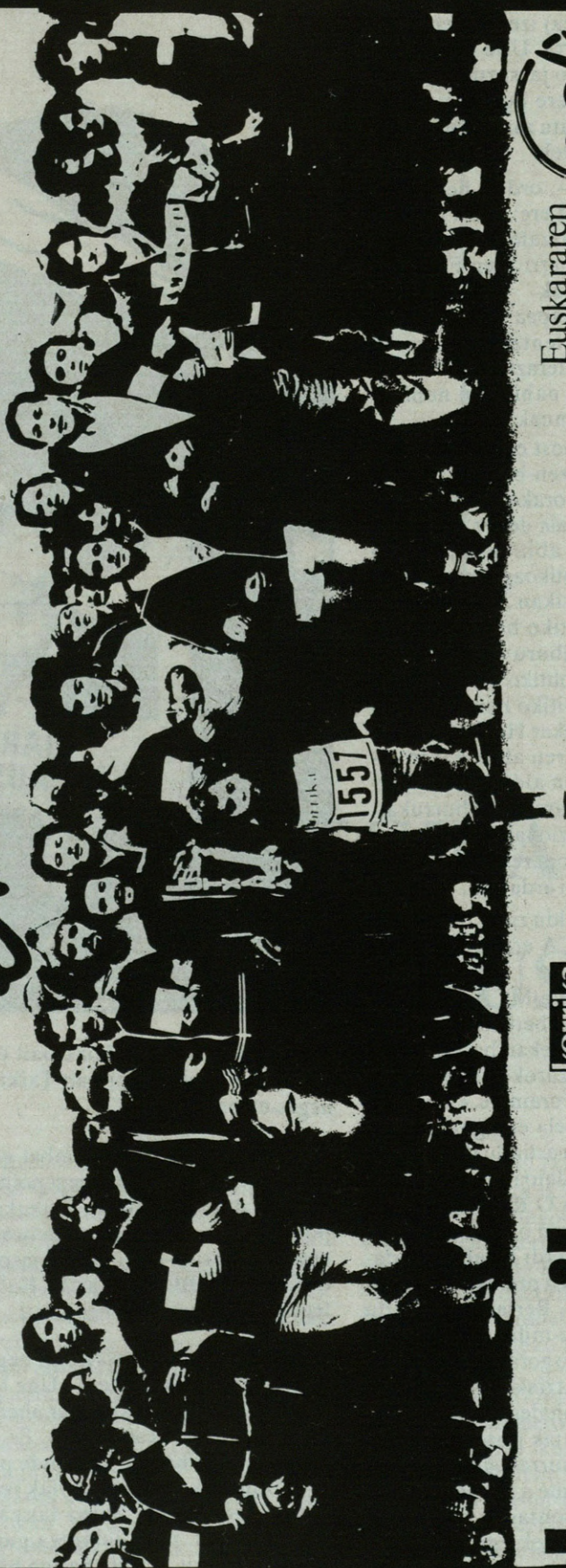
Paulo

AGIRREBALTZATEGI

Baionatik - Bilbora

1983go abenduak 3tik 11ra

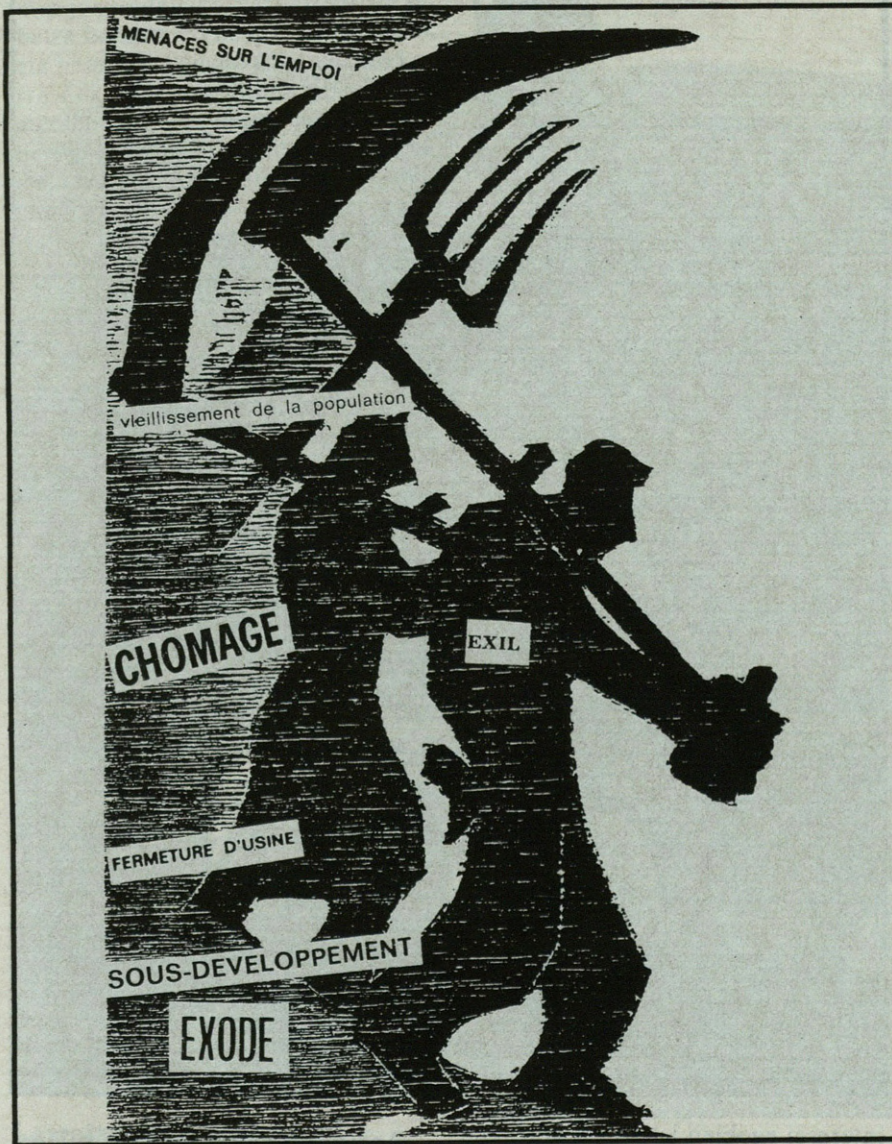
Euskaratz eta Kitho!

korrika

Euskararen
Alternatiba
Herriarra

Zuberotarrek etorkizuna eraiki nahi

LARRAIÑE: OHOSTUTAKO LURREN ESKEAN

Irailaren 30 eta Urriaren lehena bitartean, Larraíneko zenbait familiak eta Alkateak berak heriotz mehatxuak hartu dituzte eta Udalaren zerbitzurako hartu kargu politikuak uztera gomendatuak izan, beste alde, Urriak lehenaren arratsaldean, eta mehatxuon kausaz, Udaleko partaide bik, biotakik baten emazteak eta herritar batek izugarrizko astinaldia hartu zuten «Comission Syndicale de Soule»ko partaideen eskutik. Elgoyhen jauna ospitalizazio luzearen beharra izanik, une honetan «Koman»n dago. Borroka sortu zutenak? «Etche Maite» ostatuko nagusiaren semea, Larraindar gehienek kontra dena, eta bere lagun Atharraztar batzuk.

Aspaldion, Zuberoako Larraínen, arazo ekonomikoak bultzatuta, zenbait agresio kausatu da Udaleko partaideengan, terroristatzat hartzen dituzten zenbaitzurengadik. Arazoon iturburua «Commission Syndicale de Soule» delako elkarte administratiiboak eta Larraíneko Udalak Larraíneko mendietako basoen administraketaz duten konponezina eta jarraera arras ezberdinean aurki daitekeela uste da. Honen kausaz, Commission Syndicale horretako zenbait partaidek Udaleko zinegotziak herioz mehatxatu ditu, eta lau herritarrok ederto astindu beren iritziak indarrez aldarazteko asmotan.

Arazoa, nonbait, historikoa da, eta bistan denez, arazoari ikuspegi historikoa eman beharrean gaude.

Arazoaren iturria.

Arazoaren iturburua Larraíneko mendietako basoen administraketarako dauden iritzi ezberdinetan aurki daiteke. Basoon administraketaz, lehen arazoak 1.400 urtearen bueltan agertzen dira. Ordura artean basoon administrazioa Leyre nafartar monastegiaren esku zegoen, baina kontentzioso bati esker, Larraínnek erabiliko ditu Añamendiko basook bere probetxurako 1.700 urtera arte, urte honetan hitzarmen bat sinatzen da Leyre eta Larraínaren artean zeinaren ondorenez Larraínnek basook erabil bait ditzake.

Bextula izeneko basook 1856.ean Espainiako Gobernuak eskatu zituen, eta Iratian dauden mila hektareatako basook nafartarrentzat izango dira.

Beste alde batetik, Larraínnek zeuzkan beste zenbait lur erabilgarri (apaizen eskutan zirenak bere arima salba zedin, Larraíneko Jauntxo batek emanak), Frantziako Iraultzaz gero, Estatuarentzat izango dira; bestela esanda, Frantziako Estatuko Gobernuak administratuko zituen lurrok ordutik aurrera eta ez bertoko herritarrek. Nolabait esateko, herriak, partetik hartu gabe, lurren administrazioa Nafarroa eta Biarnoko zenbait apaizen eskutik Pariseko Gobernuaren eskutara pasatzen ikusi zuen.

Frantziako Erreboluzioaz geroz.

1800. urtearen inguruan, Frantziako Errebolta izan eta berehalaxe, 1200

pertsona bizi ziren Larraiñen (Konparaketa gisa Maulen, Zuberoako Hiriburuan zortziehun bat bizi ziren; horretaz kanpo, egun Zuberoa osoan bizi direnak hamasei bat mila baino ez direla esan dezagun).

Bolada hartan, mila eta berrehun pertsonok bizitzeko, ikazgintzan, bur-nigintzan eta zurgintzan aritzen ziren herritarrek.

XVIII mendean eta XIX. mendearen hasieran Larraiñeko urrezko aldi-kada aurki daitekeela esan dezakegu; baina handik aurrera, eta Zuberoa osoari jazo zaion legez, Larraiñeko herria txirotzen joan da jendez eta aberastasunez. Ehun urte direla Larraiñek bederatzi mila hektarea baso bazituen ere, baso komunalak esan nahi da, gaur hamahiru hektarea besterik ez duela errez da konprobatzeko.

Frantziako Erreboluzioaren ostean, eta lurak Estatuak administratzeko asmoz, 1838. urtean «Syndicate de Soule» famatua sortzen da. Sindikatu honen funtzioa Zuberoako lurak administratzea da, eta horretan zenbait komunatako partaideak sartzen dira sindiko nagusiaren aginduetara.

Ekintza honekin batera, Estatuak Zuberoako tribunalea, Donapaleun ospatzen izan ohi zena, Paurera, Biar-nora alderatzen duelarik, Zuberotarrak Sindikatoa dela eta jartzen dituzten arazo eta pleito guztiak galtzen dituzte; honen ondorenez, beste bat-zuren artean, Larraiñek ezin ditu bere basoak administratu hemeretzigarren mendearen bigarren partetik aurrera.

XX mendean, Dubosq jaunaren agindua

1960.ean «Commission Syndicale de Soule» delako horretan eskuindar ospedun den Franz Dubosq jauna sartzen da sindiku nagusitzat. Ordutik hona Sindikatuak eraman duen politika ekonomikoa aski ezaguna da Euskal Herri osoan, hots, dirua, diru publikoa, turismoa indartzeko erabiltzea bertoko nekazari eta artzainak lagundu barik.

Gauzak honela, gaur egungo lurren banaketa honelaxe dago: 3.300 hektarea baso esku pribatuetan, edo sindikatuaren eskuetan edo eta turisten eskuetan; bestetik, herriarenak hamahiru hektaera besterik ez dira, hauetarik erdiak bortu direla eta besteak oihan. (Gogora lehen emandako datua, ehun urte direla Larraiñek 9.000 hektarea zituela, alegia).

Larraiñeko menditarrek beren lur-
rak administratu nahi dituzte beren

interesei egokien letorkien eraz, eta horrela Zuberoa osoan, eta Larraiñen baita, suertatzen den emigrazio eta txiroteta lehen bait lehen geldiarazi; beranduegi izan aurretik geldiarazi gaitz endemiko hau.

Besteak beste, Larraiñeko mendietan bada gainerako arazorik, ganaduarena alegia. Bistan da baso eta mendietan lehen baino hiru bider ganadu gehiago dagoela bazkatzen, halabaina ez da bertoko ganadua hiru-koiztu dena, kanpotik ekarria baizik Sindikatuak basoetan egindako pista berriei esker. Arazoak holan, belartzarako dauden hiru hektareak eta borturakoak aski gutxi dira Larraindarrek dituzten animalientzako; eta esanak esan, herritarrek erabil ditzaketen belardiak goiko belardiak dira behekoak kanpoko ganaderuek erabiltzen bait dituzte Sindikatuaren aginduz.

Antzeko desoreka nabaritzen da aski argi ehiztarien munduan. Añamendiko mendiok koto bezala daude explotaturik, baina kotook herriarenak ez baizik Sindikatoarenak direlarik, kanpotar ehiztariek hainbat ordaindu behar dute han ehizean aritzeko; baina, oster, Sindikatuak batu diru hori ez da inoiz larraindarren eskuetara heltzen Sindikatuak dakikeen lekuren batetara baino. Bestetik, aipatu beharra legoke kotoan partaide izateko behar den dirutza ez dagoela herritarren eskuetan.

Sindikatuak Larraiñeko lurak administratuz lortzen duenaren 10 besterik ez da berriro inbertitzen Larraiñeko lurretan, beste 90, gutxi gorabehera, turismoa indartzeko erabiltzen da, eta horrela sortu dira, adibidez, Iratiko oihanean egin txaletak eta abarrak.

Arazo ekonomikoa politiko bihurtu da.

Gaur egun Larraíneko Udalak hamar juizio dauzka Parisen lurren jabetza beraien eskuetara bihur dadin, eta beste bat Paueko tribunalean. Larraínepaiketaz guztiak bere alde aterako balitu, zenbait menditar herri berdin-antzeraz jokatzen hasiko litzateke (Garazi, Muskildi eta abar) lurren jabetza eskuratzeko, eta horrela gertaturik, Parisko Gobernuak Zuberoarako egin duen Turismo egituraketa hankaz gora jarriko seguru asko. Hori dela eta, nahiz arazo ekonomikoak izan, eskuina da Zuberoako Sindikatuen jabe, bertoko nagusia sarri aipatu Franz Duboscq jauna dela. Kontutan har Duboscq jauna R.P.R. alderdiko kidea dela, hau da, Chirac Parisko alkatearen kidea, eskumar alderdirik garrantzitsuko kumea, alegia.

Baina denbora osoan arazo ekonomikoa da garrantzitsuen larraindarren ahoetan. Horrela, Sindikatuak orain gutxi herriarekin kontatu gabe saldu duen baso bat hustira ez dadin, baso-explotaziorako Sindikatuen bide berria zarratu egin dute Larraíneko herritarrek, kamioirik sar ez dadin eta Oltzarte inguruan diren basoak inork desegin ez ditzen herritarren interesen aurka. Baso hori berrehun miloi liberatan saldua izan den arren, Larraínep ez du dirurik ikusi transakzio horretatik. Saldutako oihanak 1.055 hektarea ditu denak bagoz eta haritzez josiak. Arazoa orain, tribunaletan dago eta larraindarrek adiskidantzan irabaziko dutela itxaroten dute.

Larraindarren ustezko irtenbideak.

Arazo ekonomikoak aski direla, agresioak sartu dira tartean Larraíneko konbidentzia ezin gehiagoraz poinduz, honen kausaz artikularen hasieran aipatutako agresioek bere biziko papera jokatuko lukete. Herri eta Sindikatuen artean den arazoak Larraíneko kaleak hartu ditu eta Udal Kontseiluak herriak justizia bere eskutik hartuko duela uste du azken probokazio hauek direla medio. Horren aurrean, Udalak basoen jabetza eskatzen du dirua herriarena izanik zenbait lantegi eraiki dadin: zurarekin estuki erlasionaturik legokeen bat litzateke lehena, hamar-hamabost pertsonentzat pentsatua alegia. Beste bat mikrozentrale elektrikoa litzateke. Eta azkenik arrain lantegia beste zenbait langilerentzat. Horrela, Udaleko Al-

katearen ustez, Larraínep, urteak direla, jasaten duen despoblazioa geldieraziko litzateke. Baina horretarako, guztiz da beharrezko lehen kapitalak edukitzea, eta horretarako nola edo hala lortu behar da basoen administrazioa, aspaldion larraindarrek beraien esku ez daukatena.

Honek guztionek eskatzen duen guztirako, Larraínep zenbait elkarte sortu da Udalari laguntzeko; hala nola Bertoko Ehzitarien Elkartea, Laborien Elkartea eta baita ere Munizipalitategia Laguntzekoa (azken honek informazio biltzen du eta abokatuekin ari da lanean). Batzordeon ustea, epaia irabaziez gero, lantegiak eraikitzea da.

Pastorala elkarlanera deitzeko.

Udalaren ustetan, beste alde, dato-

ren urteko udaldian Cazenave jaunaren pastorala egitea posible eta beharrezkoa da. Ekintza kulturala izateaz aparte, bere berezko garrantzia izanik at, beharrezkotzat jotzen duten Udaltekoek Pastorala egitea herria elkarlanetara bultzatzeko, eta bide batez, batasun hori Duboscq-en morroi den herriko jauntxo orori aurre indartsua egiteko.

Dena den, Pastorala egiten den alaez, datorren Urtarrilan erabakiko da, eta ordurik aurrera, baiezkotan, birritan batuko Larraíneko laborariak as- tean teatro lanak aurrera ateratzeko.

Egitekotan den Pastorala Cazenaveren «Zumalakarregi» izeneko da. Karlista indarrez betor batasuna Larraínepa.

EGUZKIA

Gauza ezaguna da, eguzkia izarra besterik ez dela, eta ez handienetarikoa. Baina, zer gertatzen da eguzkian? Nondik ateratzen du daukan energia esker? Noiz arte iraungo du?

Eguzkiaren konposaketa

Donal Howard Menzel astronomo amerikarraren kalkuluen arabera, hau da eguzkiaren bolumen-konposaketa: 81,76% hidrogenoa, 18,17% helioa eta 0,07% gainerako elementuak. Zilegia da, beraz, baieztatzea, ezen eguzkia hidrogeno eta helioaren nahaste gorian datzala, 4:1 bolumen-proportzioan.

Azter ditzagun, bada, elementu hauen nukleo atomikoak. Hidrogeno-atomoaren nukleorik arruntena, partikula bakar batetan datza; protoi

bat hain zuzen ere, eta beronengatik, hidrogenoaren atomo-mota hau «hidrogeno 1» izenaz ezagutzen dugu.

Helio-atomoaren nukleorik arruntena, lau partikulak eratzen dute, bi protoik eta bi neutroik. Helioaren atomo-mota honi, «helio 4» deritzo.

Hidrogenoaren fusioa

Helio-nukleo bat eratzeko, lau hidrogeno-atomo fusionatzen, hau da, batzen direla pentsa daiteke. Baina, nahikoa al da hidrogenoaren fusioa, eguzkiak daukan energia azaltzeko?

Hidrogeno-nukleoaren masa, oso zehaztasun handiz izan da neurtua, masa atomikoaren unitatetan. Unitate hauetan, 1,00797 da aipaturiko masa. Eta orain, irakurle zintzo, har ezazu kalkulagailua. Ez da korapilatsua izango.

Mota honetako lau nukleoren masa, 4,03188 izango da. Ez da? Baina, helio-nukleoaren masa 4,0026 besterik ez da. Bien arteko diferentzia non dago? «Materia eratzen» izeneko artikulaz gogoratzen al zara? Erraza duzu erantzuna 0,02928 masa atomikoaren unitate (masa osoaren 0,73%) energia bihurtu dira; masa-galera hori, energia bihurtu da.

Urrunago joan nahi baduzu, irakurle, biderka ezazu masa-galera argiaren abiaduraren karratuaz, eta beraren baliokide energetikoa aurkituko duzu. Nahiko handia, ez da?

Eguzkian, segundoko, 630.000.000 tona hidrogeno helio bihurtzen dira.

Honek esan nahi du, ezen, segundoko, eguzkiak berak 4.600.000 tona masa galtzen dituela. Eta, oraindik gogo bazara, kalkula ezazu zenbat energia suposatzen duen masa-galera honek. Itzela. Ala ez?

Eguzkiaren adina

Orain arte esandakoak, eguzkiaren adinari buruzko aieru batzu egitea baimentzen digu.

Lurraren gainean eguzkiak egiten duen erakarren grabitatorioaren intentsitateak abiatuz, eguzkiaren masa kalkula daiteke. Hauke da: $2,2 \times 10^{27}$ tona.

Hidrogenoaren kontsumoa zein den ba dakigu. Orain, ondoko suposamenduak egingo ditugu:

- 1.— Jatorrian, eguzkiaren 100% a hidrogenoa zen.
- 2.— Ordutik gaur arte, konstante izan da fusio-abiadura.
- 3.— Jatorritik, eguzkia eratzen duten materialak, ongi nahasiak egon dira beti.

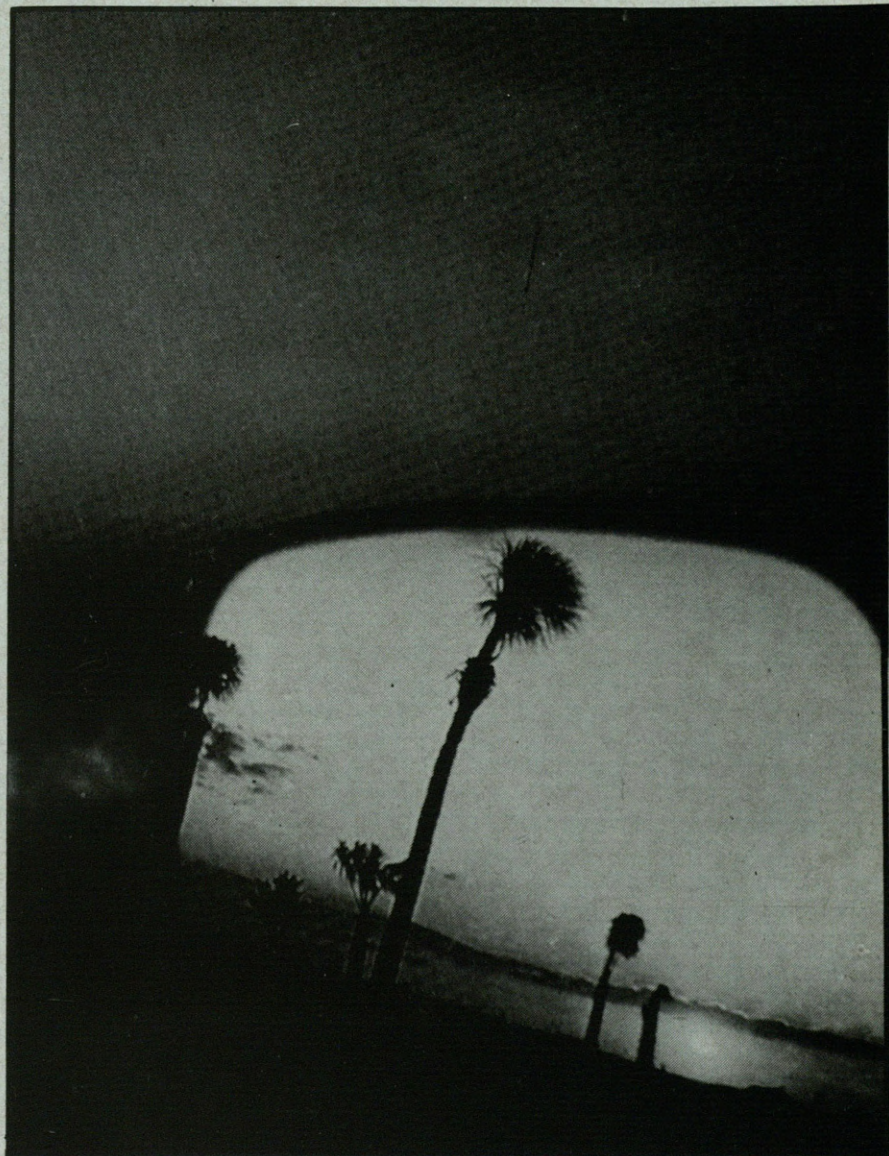
Gauzak honela, posible da kalkulatzeari, zenbat denbora igaro behar izan duen, gaur egun hidrogeno-kantitatea 81,76% a izan dadin. Hauke da emaitza: $2,2 \times 10^{10}$ urte, eta berau daiteke gutxi gorabehera eguzkiaren adina. Bestalde, badirudi, beste 9×10^{10} urtek igaro beharko dutela, eguzkiak orain daukan hidrogenoa agortzeko. Beraz, alde honetatik besterik ez bada, lasai bizi gaitezke. Ez dugu eguzkiaren amaiera ikusiko.

Eguzkiaren tenperatura

Dena den, eguzkiak ekoizten duen energia, fusioaren bidez burutzen dela esatea, hipotesi hutsa besterik ez da. Frogatu egin beharra dago, bertan ematen diren baldintzek hidrogenoaren fusioa baimentzen dutela. Ez dezagun ahantz, lurreko itsasoetan hidrogeno-prozesurik ez da zorionez ematen.

Eguzkitiko espektroaren gainean egindako ikerketek, beronen gainazaleko tenperatura 6.000 C-takoa dela erakutsi zuten. Tenperatura hau, gure eskalan oso handia bada ere, ez da fusioa sortertzeko nahikorik. Hortaz, fusioa ez dela gainazalean gertatzen baieztatu dezakegu.

Eguzkiaren gainazaleko tenperatura, edozein substantzia ezaguna lurruntzeko nahikoa denez gero, beraren izaera gaseosoa dela suposatzea arrazoizkoa da. Ikaragarriki bero dagoen gasezko puxika da eguzkia. Baina, zenbatekoa da «ikaragarriki» hori?

Arthur Stanley Eddington astronomo ingelesak ondoko arrazoiak eragin zituen: baldin eta eguzkiak, beraren eremu grabitatorioaren eragin soila pairatuko balu, txikiagotuz joango litzateke kolapsoa gertatu arte; eta hau gertatzen ez denez, indar grabitatorioaren kontra eragiten duen beste indar-mota batek egon beharko du; barnetik kanporanzko indarra alegia. Kanporanzko indar hori, oso goi-tenperaturetan dauden gasen joera expantsiboak sortertzat dituenak izan daitezke.

Eguzkiaren masa eta beraren eremu grabitatorioaren indarra kontutan harturik, azkenengo hau konpentsatzeko beharrezkoa den tenperatura kalkulatu zen; eta gaur eguneko fisikariak, 21.000.000 C-tako tenperatura onartzen dute eguzkiaren zentzurako.

Izan ere, nahikoa da tenperatura hau hidrogenoaren fusioa sortertzeko.

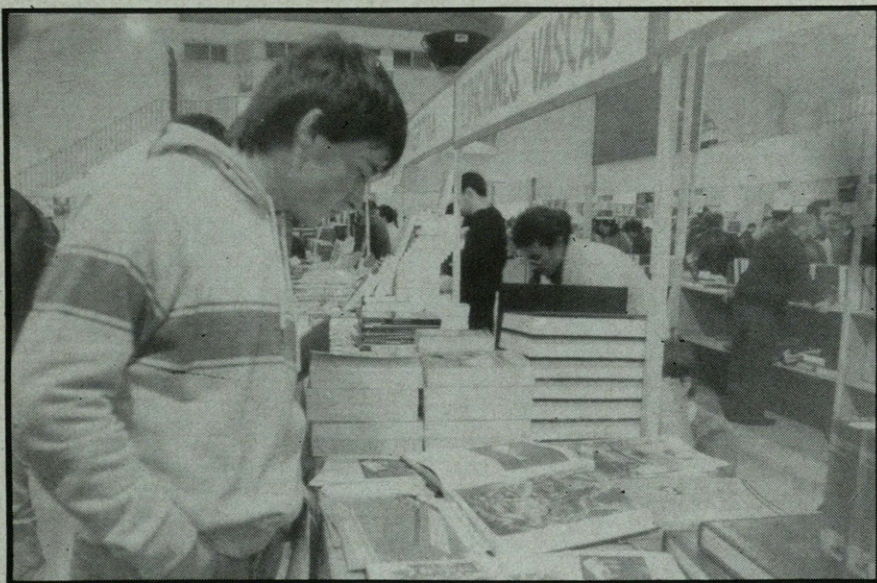
Fusioaren Erabilgarritasuna

Eta gizakiok, fusioaren erabilera kontrolatua burutzeko gauza bagina?

Zer esanik ez, geure premia energetikoak beterik leudeke ia-ia behin-betirako. Gaur eguneko egoerak, ordea, ez digu hidrogenoaren fusioa baimentzen. Prozesua ezaguna izan arren, arazo teknologikoak daude. Batetik, fusioaren plasmaren biderapena; eta bestetik, hain tenperatura handiak jasateko gaia den materialik ez dagoela.

Honi buruz burutu den gauza bakarra, fusioaren erabilera militarra (nola ez!) izan da, hots, hidrogenoaren fusio ez-kontrolatua. Hidrogenozko bonbaz ari naiz.

Martxel ENSUNZA

Aurten ere, azo

Aurten ere, azken urte hauotan 8tik aurrera zabaltzen den asteburua Azoka, hego, ipar, mendebalde eta erdialdean batzen dituen.

Ohi denez, Gerediaga Elkarteak zenbait argitaletxe, liburutegia eta parte erakusketan, 90 stand osatuz,

dinetan euskaraz egindako idazlane-kin antolatutako lehiaketaren sariak banatuko dira. Idazlan hauek, ume guztien egindakoen artean hautatuak izan dira (ikasleek heuren hautatuak). Ikasgelako bi idazlan hartu dira, eta gero jasoko den saria ere, ikasgelarentzat emana izango da (nahiz eta opari berezia izan idazlanaren egilearentzat), 15.000 pezetatakoa, liburu eta diskatan, hain zuzen.

Igaz jarri zen gaia «Euskal liburu eta diskak direla-ta» izan zen eta aurten goa, «Anbototik Oizera» izan da, edozein ikuspuntutatik har zezaketela: ibilaldia, ekologia, sorginak....

Joan zen urtean egin zen bezalaxe, aurten ere saritutako ipuinak argitaratzeko asmoa dago, marrazki egokiez horniturik.

10an, larunbata, Azoka egun osoz egongo da zabalik, hau da, goizean

Aurten izango diren kultur ekintzak.

Orain bi urte Mogelena den «Peru Abarka»z eta igaz musikaz mintzatu zen lez, aurten idazle ospetsu batetaz mintzatu da sarrera hitzaldian: Xabier Kintanak Gabriel Arestiren figurarengana hurbilduko gaitu, aurten bere 50. urteurrena baita.

Gai horri jarraituz, 8an bertan, arratsaldeko 7,00etan, «Gabriel Aresti» gaiaz mahai ingurua antolatuko da, non Jon Juaristi, Ibon Sarasola, Ramon Saizarbitoria eta «Susa» taldeko partaideren batek hartuko duten parte. Mahai inguru honen helburu nagusia Aresti zen idazle (edo eskrito-

re?), poeta eta pertsonaz sakontzea da. Moderatzaile, Arantxa Urretavizcaya iharduko du.

Zazpirak baino lehenagoz argitara ateratzen diren liburu berrien aurkezpena izango dugu, Euskal Herriko argitaletxeen eskuz. Igaz Bernardo Atxagaren obrak egin zen antzeko zer-bait egiteko asmoa da aurtengoa, baina liburu gehiagoz.

Ostiralean, 9an, goizez azoka itxita egongo da, eta arratsaldeko lehen orduak, 3,00etatik 6,00etara umeei eskainiko zaizkie. Ordu honetan hasita, Ikustaldi Berezia izango da, eskualdeko ikastola eta eskoletako goi-zikloko umeei dedikatua, hau da, 6,7 eta 8. mailetan aritzen direnentzat. Sarrera mugatua izango da, eta eskola desber-

Dakikezuenez, Durangoko Azokan ez dira soilik urtean zehar ateratako liburuak aurkezten, baizik eta argitaletxeek, azokarako bereziki, heuren produkzio gehiena gordetzen duten. Helburu komertzialak baino ez dituen jokabide honek, abenduaren lau egun hauetan lehenengoz plazaratzen diren hainbat libururen tituluak eskaintzen dizkigu.

Argitaletxeetara jo ondoren, eta Gerediaga Elkar-tearen eskutik, liburu berrien zerrenda lortu dugu, baina luzeegia den lez, aipagarrienak emango dizkizuegu, zerrenda osoa Gerediagak aterako duen katalogoan izango duzue ta.

HORDAGO

«Poemak». T.S. Eliot. Itzulpena: G. Aresti, J. Sarri-nandia, J. Juaristi.

«Hiztegi erotikoa»: Etxe-zarreta.

ELKAR

Hiztegiak:

«Arteak». UZEI.

«Filosofia». UZEI.

«Administrazioa-Zirkula-zioa» UZEI

«Banka» UZEI

«TEO Saila» Juan Capde-vila.

«IBAI Saila» Jesus Baillaz.

«Ipuin bilduma» Mercé Rodoreda.

«Itsasoratu zen...» Patri Urkizu.

«Ipuin Bilduma» Jon Mi-rande.

«Hades-en erresumarantz» Gotzon Garate.

«Ipuin Bilduma» Joseba Sarri-nandia.

«Hil ala bizi» Xabier Amu-riza.

Azokaren liburu

A.E.K.

«Urraspide 10» Joxe globa-len bilduma.

«Urraspide 11» Joxe globa-len bilduma.

«Emakumeak mintzo» Ai-zan!

«Gerraondoko poesiaren historia». J. Landa.

«Sukaldaritzarako hasta-penak». Edorta Agirre.

«A Kerraren fisika». U.E.U.ko Fisika Saila.

Durangon ka

egin den bezalaxe, abenduaren
ruluzean ospatuko da Durangoko
eta ekialdetik, euskaldunak oro

burutu ditu antolatze lanak, eta
instituzio publikok hartzen du

hamarretatik ordubietara, eta arrat-
saldean lauretatik bederatzietara,
12,30etan «Euskal Prentsa. Euskaraz-
ko egunkaria» tituluaz mahai ingurua
antolatuko da. Solasaldian, «Deia»ko
Mikel Atxagak, «Egin»eko Xalbador
Garmendiak, Eusko Jaurlaritzatik
Martin Ugaldek eta ARGIAko langile
batek hartuko dute parte. Moderatze
lana Karmelo Landak, E.H.U.ko Ka-
zetaritza Fakultateko irakasleak,
egin du.

10an bertan, baina arratsaldeko
7,00etan, Euskaltzaindiak «Atlas Lin-
guistikoaren Projektoa» aurkeztuko
du. Projektoa azaltzera Talde Tekni-
koko zenbait liberatu etorriko dira.

11an, igandean, hau da, Azokaren
azkenengo egunean, beste mahai in-
guru bat batuko da, «Euskal Telebista
eta Euskara» gaiaz.

Hemengo partaideak, Luis A.

Aranberri «Amatiño», Txillardegi, eta
Xabier Gereño izango dira, eta kasu
honetan moderatze lana Joseba Int-
xaustik hartuko du.

Honen ondoren, gaueko 9,00 etan
amaiera emango zaio aurtengo Liburu
eta Diska Azokari.

Gerediaga Elkartearen berri.

1965.eko Domusantu egunean, Du-
rangoko Santa Maria Elizaurrean 25
editore, zenbait diskaetxe eta lau
Ahaldundiak, Gerediagak deiturik,
elkartu ziren, Durangoko lehen Libu-
ru eta Diska Azoka sortuz. Publikoak,
argitaletxeek eta komunikabideek
eman zioten harrera ezin hobea izan

zen. Ordutik hona, urtero urtero (66an
izan ezik) ospatu da Azoka, berandu-
xeago izan arren, abenduan alegia.

1972. urtean 43 izan ziren aurkeztu
ziren argitaletxeak, eta 11 diskaetxeak,
bi egunetan 1.186 liburu eta 264 diska
salduz. Urtetan zehar, salmentak,
azoka egunak eta honek lortu duen
fama gehitu egin dira.

1974. urterarte Andra Mari elizau-
rrean izaten zen erakusketa. Baina
Bizkaiko Gobernadore Zibilak, azoka
honen eraginaz bildurturik nonbait,
elizaurretik kentzeko agindu zuen,
kalte egiteko asmotan. Urte horretan
Gerediagak merkatu plazan eratzen
du. Eta Gobernadore Zibilak kalte
egin guran, mesede ikaragarria egin

irtenberriak

XABIER GEREÑO

«Antonello Euskal He-
rriari» umorezko nobela.

LABAYRU IKASTEGIA.

«Bertolda eta Bertoldin»
G.C. Della Croce
«Carta arqueológica de
Guipúzcoa» Munibe.
«Mapa de Aralar» Aranza-
di-Eusko ikaskuntza.
«Hizkuntza eta literatura»

Separatak:

«Erderismos en el castellano
antiguo»
«Zeanuriko euskeraren ze-
haztasun batzuk»
«Exozentrikoen aztarnak
euskal hiztegiari».

U.E.U.

«Moluskuak»
«Alfabetatze zientifikoa»
«Materialen erresistentzia»
«Makina elektronikoa»

II.

«Geologia I eta II»
«Miszelania kimikoa»
«Zoluen mekanika»
«Termodinamikaklasikoa-
ren oinarriak»

TXERTOIA

«Educación y sociedad en el
P.V. Historia y sociología de
un proceso».
«Montañas del P.V. (Del
Orhi al mar)» V.
«El inconsciente colectivo
vasco» Ortiz Osés
«SAIOAK» Siglo XX en el
Pais Vasco.

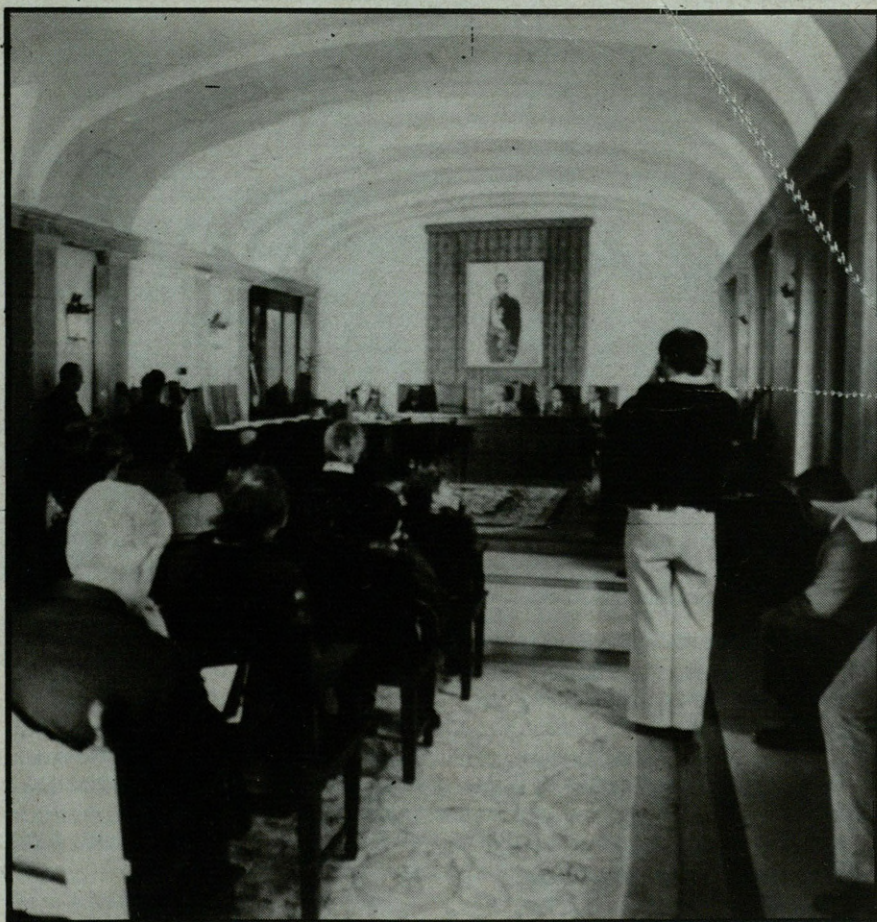
HARANBURU

«Gaueko ipuiak» Mario
Onandia.
«Ortziren Saldiak» F.
Krutwig.

«Donostiako Hiria». I eta II
«Hitzak» K. Santisteban.
«Izan bainintzen soldadu»
K. Santisteban.
«Egun batez» K. Santiste-
ban.
«Ferrerías de Guipúzcoa» I
eta II.
«Enciclopedia históri-
co geográfica de Guipúzcoa»
... de Navarra».... de La Rio-
ja».

GORDAILU

Ikastola liburutegia:
«Etxahun Barkoxeko»
«Erromanikoa Euskal He-
rriari»
«Posta eta Postetxeak».

Merinaldeko umeen eguna, etab. Baina gaur egun bere indar gehienak Durangoko Azokarako antolamenduan erabiltzen ditu, eta hemendik dator- kio, hain zuzen, duen ospea.

Zein da Azokaren arrakastaren klabea?

Gerediagak hasitako bideari, beste herri batzutan segida eman zitzaion. Horrela, 1966 eta 1967 urtetan Arrasate, Eibar eta Gasteizen Euskal Diska eta Liburu Azokak antolatu ziren, eta beste maila batetan, noski, herri guztietako Kultur Asetan, liburu azokak izan dira eratuak, Durangoko Azoka- ren arrakastari esker.

Baina, zein da arrakasta honen arrazoia? Dudarik gabe, Durangoko Azokak hasiera batetik duen planteamendu desberdinagatik. Beste azoka guztiek liburutegien azokak diren bitartean, Durangokoa argitaletxeen produkzioaren erakustokia da. Eta non datza honen garrantzia? Lehenengoan, erakusten diren liburuak errepika daitezke, etengabeki, stand guztietan, liburutegia guztiek gehien saltzen diren liburuak eramaten baitituzte. Bigarren kasuan, aldiz, standetan dauden liburuak ez dira errepikatzen, berezko produkzioa daukatelako, eta honez gain, ateratzen direnak ez dira, halaberharrez, dendetan gehien ikusten direnak, baizik eta argitaletxe bakoitzak argitara ematen dituenak.

Gerediagak azaltzen digun bezala, orain hiru urte edo, leku gehiegi eman zitzaion liburutegiari, eta ondorio txarrak ikusirik, hurrengo urtean berriro itzuli zen betiko ohiture-

zion Gerediaga Elkarteari, merkatu plaza askoz ere aproposago eta ego- kiagoa baita.

Azokaren ideia, Gerediaga Elkar- tearen jaiotze urte berean sortu zen, beraren partaidea zen Leopoldo Zu- gazaren eskutik, Zugazak, 36.eko ge- rraurrean Gasteizen ospatu zen «Eus- kal Liburu Azoka»ri jarraipena eman

nahiean, Durangon hori bera egiteko ideia proposatu zuen.

Gerediaga Elkarteak beste zenbait ekintza burutu ditu urte hauetan: Euskal idazleen ihardunaldiak, Er- muan, euskal artisten topaketak Ga- raiko Zubizarreta etxean, Euskal He- rriko arditxakurren txapelketa, Alfa- betatze Kanpainak, Dantzari eguna,

AUÑAMENDI

- «XIXMiren kantua» Ber- nardo Estornes Lasa.
- «El barrio maldito» Félix Urabaien.
- «Preludio sangriento» Mi- guel Pelay Orozco.
- «Diccionario español-vas- co», euskalki guztiak Estor- nes—Goikoetxea.
- «Canto en lo mio» Gabriel Celaya.

EREIN

- «Albaniaren konkista» Urretavizcaya—Olariaga

- «Euskal herriko mapa fisi- ko politiko»
- «Ipurbeltz bilduma» 10 eta 11.
- «Hola ala behin»
- «Nekaneren munduan»
- «Dudular» Joxe Mari Itu- rralde.
- «Ilusioaren ordaina» Laura Mintegi.

EUSKALTZAINDIA

- «Catechima laburra eta Je- su-christ goure Jaunaren eca- gpeia salatu icateco» Bela- peyre (Athanase).
- «Lehen liburria edo filosofo

- huskaldunaren ekheia (1785)» Jusef Egiategi.
- «Juan Bautista Gámiz Ruiz de Oteo, poeta bilingue alavés del s. XVIII». Goikoetxea.
- «Merkatalgo izendegia, kargu eta bileraletuena» Se- parata.
- «Pierres Laffite-ri omenal- dia» IKER-2.

GERO

- «Estudios Vascos de Crimi- nologia».

IDATZ EKINTZA

- «Conversaciones con J.M. de Leizaola».
- «Conversaciones sobre Jose Antonio Aguirre».
- «Conversaciones sobre la Guerra en Euzkadi».
- «Conversaciones sobre Euzkadi Norte».
- «F. Javier de Landaburu» (I-III).
- «Jesus de Galindez» (I-V).
- «D. Manuel de Irujo» (I-III).
- «Relaciones entre naciona- listas vascos y socialistas (1941-1946)».
- «Juan de Ajuriaguerra».
- «Sabino Arana, Komik» Anasagasti-Humaran.

Aurtengo asmo berri frustratuak

Hainbat egunkaritan irakurri ahal izan dugunez, aurtan, lehenengoz, bakar bakarrik euskaraz idatzirik dau-den liburuak aurkeztu nahi izan ziren Durangoko Azokara, «baina, dirudie-nez, gure artean egiten denak ez luke Durangoko Azokak lortu duen maila beteko kantitateari dagokionez» («Deia»).

Elkartera joz, arazoaren azalpena eman digute, Gerediaga Elkarteak ez zuen orain arteko azokarekin amaitzeko asmorik, Euskal Herri osorako azoka honen antzeko zerbitu antolatu arte, behinik behin. Baina abenduaren 8an, guztiok ezagutzen dugun Azoka antolatetik aparte, beste bat egiteko asmoa zegoen, Domusantu egunean, azaroan, (aintzinean egiten zen egu-nean), eta azken hau euskara hutsean.

Hauze izan zen asmoa, eta honela gelditu ziren gauzak ekainean. Baina, uholdeen ondorioz, ez zen posible izan honetarako behar zen presupuestoa osatzea, eta beste urte batetarako utzi da.

Gerediaga Elkarteak aitortzen zi-gunez, egia da kantitate aldetik «euskarazko» azoka hau eskasagoa izango litzatekeela, baina merezi duela pent-satzen dute, nahiz eta uste ere, batzuk bestearen «anaia pobre»tzat har deza-ketela. Dena den, asmoak hor daude, eta hurrengo urteek emango dute erantzuna.

Laura MINTEGI

tara. Helburu hauek lortzeko, antolat-zaileek erraztasunak ematen dizkiete argitaletxeei. Standaren prezioa ga-restia izanez gero, akordu batetara

heltzeko bideak zabalik uzten dira, beti, eta standetan egoteko jende falta izatekotan, Gerediagak eskaintzen di-tu.

ELKAR DISKOAK

Itoiz «Musikaz blai»,
Gontzal Mendibil.
Xixupika 2. Ipuinak.
Bedaxagar. Ziberoa.

IZ Diskoak

«Euskadiko bertsolari txa-pelketa 1982».
«Ekolarieko bertsolari gaz-tetxoen III txapelketa».
«Lekeitikiko estudiantina».
«Donostiako XVIII Ja-zaaldia».
«XIV Nazioarteko Abest-aldeentzat Lehiaketak».
«Herriko plazan» X. Amu-riza.
«Txaranga Pasai».

AUSPOA

«Kubako gerra» A. Zavala.
«Nere ondar alea» J.M. Arrieta.
«Californiatik kantuz» J.C. Arrosagaray.
«Lore apal bat» M. Mante-rola.

ZABALTZEN

«Hostoak» Teresita Iras-tortza.
«O.C. de Arturo Campion» (I-IV).
«Negociar» Eliza 2.000.
«El delito de opinar» J. Sánchez Erauskin.
«Amayur simbolo de Nava-rra».
«Jannu, una primavera del Himalaya» Abrego.
«Itinerario ecológico de Vizcaya» Reguero.
«Sinonimoen hiztegia» Idazle talde batek.

SOÑUA

«Ganbara».

IKASTOLETAKO FEDERAKUNTZA

«Matematikaren didakti-ka» J.M. Goñi.
«Baga biga» (1 eta 2). J.M. Goñi.
«Irakurketa idazketarako Jeannot metodoa».
«1.200 diapositiba eta 1.200 fitxa».

LAIZ

«Formulario de plantas me-dicinales» I-II.
«Forua eta Murueta» M.V. Gondra y Oraa.

Juan Luis Cebrián-en hitzaldi baten inguruan

PRENTSAREN BOTERE IZKUTUAK

Aspalditik, eta oso aspalditik, Madriletik Euskal Herrirantz datozen inizatibak eta era guztietako proiektuak mesfidantzaz eta susmoz begiratu ohi dira euskaldunen aldetik. Baina bada koraza sanitario hori zulatu duen gezi zorrotza; Madrilen egina izan arren, objektibo, independente eta serioaren adjetiboak irabazi ditu gure artean, eta egunez egun hedatuz doa. «El Pais» egunkariaz ari gara.

Juan Luis Cebrián-ek, «El Pais»-en zuzendariak, Bilboko Erzilla hotelean eta «Círculo Vasco»-koek gonbidaturik emandako hitzaldiak eskaini digu aipaturiko fenomenoaren azterketa egiteko aukera.

EL PAIS

DIARIO INDEPENDIENTE DE LA MAÑANA

Gizarte demokratikoan prentsak bete beharko lukeen tokia definitzen saiatu zen Juan Luis Cebrián, Bilboko hitzaldi horretan. Demokrazia parlamentari izendatzen den sistema barruan, prentsa lekutu eta honen teoria politikoa oinarritu nahian ikusi genuen.

«El Pais» egunkariak lortu duen hedakuntzak eta arrakastak eskaintzen dion pulpito gorenetik mintzatuz, autonomia osoa erreibindikatu zuen prentsarentzat; Estatuko apariluarekiko lotura eza, alegia.

«Botere autonomoa izan beharko

luke prentsak. Eritziak eta informazioak zabaldu eta gizarte politikoa egituratzeko duen indarrean datza batipat botere horren iturria».

Lenin aipatuz, «**egunkaria dela, hain zuzen ere, bateratzaile politikorik egokiena eta giza-eragilerik onena**» aldarrikatu zuen, eta iraultzaile sovietarraren ondoren, Thomas Jefferson, Estatu Batuetako presidente ohiaren hitzak gehituz: «**Hain da garrantzitsua eritzi publikoa Estatu Batuen antolaketan sozial eta politikorako, ze Egunkaririk gabeko Gobernu, edo Gobernurik gabeko Egunkaria aukera beharrean banengo, bigarren hau hartuko nukeela, zalantza izpirik ez».**

Denak datoz bat, beraz, prentsaren boterea aipatzeko orduan. Baina Cebriánek nahiago du kontra-botere bezala definitu, egiazko boterea Estatuarena baita, eta prentsak, Estatuarekiko independentzia gorde eta honen kritika egiteko gauza izan behar du. Estatuari barik, zuzenean hiritarrei lotuta egon behar dute komunikabideek, ondasun publikoa den informazio beharrari erantzunez.

«Espainiako Konstituzioaren 20. artikulua arauera, edozein hiritarrek du informazioak zabaltzeko eskubidea. Beraz, prentsari idaztea ez da inoren eskubide eksklusiboa».

Honetan finkatuz gaitzesten du Cebriánek kazetalarik gabea.

Gizarte guztietan, prentsa librerik baldin badago, honen eta agintearen arteko gatazkak sortzen dira, eta berau

prentsak nolabaiteko boterea edo eragin soziala lortzen duelako. Beraz, agintarien erasoetatik defendatu beharko da prentsa, eta defentsa horren garantia diren bi printzipio aipatzen ditu «El Pais»eko zuzendariak: kontzientzia-klausula eta informazio-iturrien sekretua.

Administrazioarekiko independentzia gordetzeko kezka agertzen da batez ere «El Pais»eko zuzendariaren gan. Eta, horrek bultzatuz, gogor mintzatu zen PSOE-ren Gobernuaz eta honek bideratu nahi dituen Prentsarako lege-projektuetaz, halaber UCD-ren garaian eta 23-F-ren ondoren egindako «Ley de Defensa de la Democracia» delakoaz.

Honaino Cebriánen hitzak. Baina, maiz gertatzen den bezala, esandakoa baino isildu zuena da esanguratsuago «El Pais»-en klabeak argitzeko.

PRENTSA, Botere independentea?

Ikusten dugunez, prentsa botere independente bezala finkatzea da Cebriánen kredoa printzipio nagusia, eta komunikabide independentietaren eredutzat «El Pais» bera aurkeztu digu.

«El Pais»en independentzia neurt-

zeko, lagungarria zaigu honen sorrerari eta diru-iturriari begirada bat ematea:

70-ko hamarkadan hasten da «El Pais»en historia. Hiru dira jatorrizko soziedadearen zutabeak: Jose Ortega Spottorno (Ortega y Gasset filosofoaren semea), Carlos Mendo (Fragaren konfidantzazko gizona), eta Damian Valcarcel, O'Reilly-ko kondea. 1972an hiru hauek soziedade anonimoa eratu zuten, 150 milioi batuz. Halere, Carrero Blancok ez zien proiektua martxan jartzen utzi. Baina hau hil ondoren, 200 akzionista berrik beste 150 milioi ipini zuen, eta «Banco de Credito Industrial»-ek 133 gehiago. Guztiau egunkari librea, independentea, europeoa eta diktaduraren aurkakoa eratzeke.

Egunkariaren independentzia gordetzeko, klausula bat onartu zuten, edozein akzionistak kapital osoaren 7,5 baino gehiago izatea gaitzetsiz. Gero indar gabe gelditu den klausula, bestalde.

Lehen akzionista hauen artean Fragatik hasi eta Areilza, Arespacochaga, Cabanillas, Ruiz Gimenez, Julian Marias, Lain Entralgo, Tamames eta abar luze bat ikusten dugu.

Nolanahi ere, Areilza garrantzi

handiko pertsonaia izango dugu El Pais-en lehen urtean. Hortaz, anekdota esanguratsua da, behin, idazlaritzara Areilzak bere buruari egindako elkarrizketa bat eraman zuela; publikatu egin zen, baina norbaitek textua moldatu behar izan zuen, gehiegi igarri ez zedin. Garai hartan, Areilza transiziorako politikoa izatekotan zebilen, erregeak Suarez izendatu zuen arte, ordutik «El Pais»en ere Areilza bazterturik gelditu zelarik.

Aldiz, hasieratik zuzendaria izan den Juan Luis Cebriánek hartu du gero eta indar handiagoa egunkari barruan.

Juan Luis Cebriánen biografia

«Arriba» egunkariaren zuzendaria izandako Vicente Cebriánen seme, falangismoan ondo sustraiturik zegoen familia batean jaio zen Juan Luis Cebrián.

Madrilera «pilaristak» deituriko horien promozioa dugu, Salamanca auzoko Colegio del Pilar-en ikasi zutenarikoa, Tomas de Salas «Cam-bio-16»-en zuzendaria, Perez LLorca ministro ohia eta beste pertsonalitate askorekin batera.

Garai hartako gazte «progresistak» ziren hauek, beren guraso fazisten

postuak betetzera deituak. Juan Luis-ek kazetaritza ikasi zuen, Frantzia eta Ingalaterran ikasketak osatuz.

Geroztik Ruiz Gimenez-en «Cuadernos para el Diálogo» aldizkarian sartu zen, bertako maketagilea zelarik. Baina ez zen hemen bere karrera geldituko; laister «Pueblo»-ra deitu zuen Emilio Romerok. Hogeita bi urte zituela, idazlari nagusia zen egunkari honetan.

1968an «Informaciones» egunkaria pasatu zen, Sernatarrekin batera. Eta 1970an bertoko zuzendari-ordea izatera iritsi. Arias Navaroren TVE-an kargu bat okupatu, eta hortik joan zen «El Pais» zuzentzera.

«Egituralki kontserbadorea da Espainiako prentsa guztia». Cebriánek Bilbon esandako hitzak dira, eta benetan «El Pais» bera ere Espainiako

sektore boteretsuei zeharo itsatsita agertzen zaigu.

Prensa objetiboa?

«Informazioa hiritarrei dagokien ondasun publikoa da, eta ezin zaie hauei informazioa kendu edo manipulatuko akzionista nagusia izateaz baliatuz, eta are gutxiago Gobernuako Ministroa edo kazetari profesionala izateagatik».

«Kazetariok ez gara Estatuaren informazio-aparailuaren partaide, ez eta beste inongo aparailuarenak; eta Informazioa ondasun publikoa izanik, gure lana burutzeko garantia juridikoak behar ditugu».

Cebriánen parrafo biok prentsaren objetibotasunaren fede eman nahi digute. Baina, benetan esistitzen ote da objetibotasunik prentsan?

Berriro «El Pais»era itzuliz, nabariak dira azkenaldian partidu edo Gobernuetatik urruntzeko egiten dituen ahaleginak, eta horiei zor die duen «objetibotasunaren» fama. Baina egunkari partidista ez bada ere, badu «El Pais»ek funtzio politikoa, eta ez edonolokoa.

Prentsak, orohar, kontzientzia soziala sortzeko funtzioa badu, Estatu mailako egunkaririk prestigiodunena den «El Pais»ek Espainiako Estatu demokratikoa sendotzeko helburu printzipala du, Estatu horretan funtsezko diren printzipioak indartuz: joko parlamentaria, monarkia, konstituzioa eta Espainiaren batasuna (batasun «autonomikoa» bada ere),

Funtzio hau betetzeko erabiltzen dituen bideak bi dira, nagusiki: egunkarian zuzenean eskaintzen diren eritziak (eritzi publiko «demokratiko» baten konformatzaile), eta informazioaren mailakatzea edo jerarkizazioa (lehen orrialdeko berriak aukeratuz, edota sekzio ezberdinen bidez).

«Objetibotasuna» eta «prentsa independentea» publizitate marka egoikiak besterik ez dira, zeinen bidez Juan Luis Cebrian eta «El Pais» ditugun gaur egun Espainiako Estatuaren etorkizun demokratikoaren propagandista onenatarikoak.

«El Pais»en defentsa inkondizionala egiten dutenek, hobe lukete egunkariaren edukien azterketa sakonagoa egiten. Gure eritziz, begirada arretatsu bat emanez gero, ongi ikus daiteke zein interes defendatzen duen «El Pais»ek.

Egunkariak ez dute manipulatzeko soilik esaten dutenagatik; esaten duten hori nola aurkeztu duten eta zer asmoz ere ikusi behar da.

Azken batean, Cebriánen bisita, Espainiako demokraziaren enbajadorerik trebearen bisita izan da; alde batetik politiko bat ez delako, eta ez du

politikak dakarren erredura jasan, eta bestalde eratu duen produktua

—onartu behar— trebetasunez egina delako eta horri esker prestigioa lortu duelako.

Karmelo LANDA
Antton AZKARGORTA

harpidedun
izan
zaitez!

IZEN ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA PROBINTZIA

ZEIN MAILA?: ZENBAT ORDU IKASI DUZU?

☐ 180 ordu (1. MAILA)

☐ 350 ordu (2. MAILA)

☐ 600 edo gehiago (3. MAILA)

ALE BATEN PREZIOA: 125 pzt.

URTE OSOKO HARPIDETZA:

1.250 pzt. HEGO EUSKAL HERRIA

Euskadi sur

1.800 pzt. IPARRALDE

Euskadi norte

☐ JIRO POSTALA

☐ TXEKE BIDEZ

☐ BANKU BIDEZ

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUA/LIBRETA: ZENBAKIA

A NOMBRE DE -REN IZENEAN

IZENPEA/Firma

ZURE TELEFONOA:

AIZU! Astarloa kalea 2, 3° esk.

Bilbo. BIZKAIA

Telefonoa 424 14 80

Bilboko barre negarrak

OHITURAK

Juan Carlos
ODRIOZOLA

Ohituta geunden. Leioa-ko campus honek hamabi urte ditu eta gutariko batzuk hamabietan zehar pairatu izan dugu etxetik kanpo bazkaldu behar hori. Lehenengo urtean, medikuntza-ko edifizioan izan ginen eta han, hostelero azkarretariko batzuk, tabernatxo bat jarri zuten geroago ikasgela multitudinarioa izango zen gune batetan. Garai hartan ez nuen geologorik ezagutzen (egia esan, 1971.ean, Leioa-ko Unibertsitatea guztiz et-
saia zen eta karrajuetan galdu ere egiten ginen); geologorik ezagutzen ez nuela diot, baina ezagutu izan banu, taberna hartan **eskaintzen** zitzaizkigun bitartekoen kristalizazioaz, zehatz eta mehatz mintzatu zitzaigukeen harriak horrenbeste maite dituzten gaurko lan-kide horietako bat. Denbora bageneukan horretarako, Bilboko geltokietan, goizeko zortziretako poza liluragarriaz trena itxadoten genuenean edo eta hondartzara joaten zirenekin batera, **txeminafer** barruko saunan gure gaineratiko kiloak botatzen genituenean.

Hurrengo urteetan, Zientzi Fakultateko espezialitate guztiei oportunitate bat eman nahirik, kimikofisikoei zeharo interesgarri zeritzoten zenbait janari

(elikadura ez-toxikoa) jartzen zizkiguten eta halabeharrez jaten genuen. Bitartean, inguruko baserrietako behiak, Campuseko belarra jaten aritzen ziren plazer osoz. Zein den begetarianoa izatea! Pixka bat geroago, pizti adardun eta maitegarri horiek desagertu egin ziren gure begi akademikoetatik. Belarraz nekatu ote ziren? Garai hartako hosteleroek, piztixoen janariarekin zeri-kusirik ez zutela zin egin zuten mila aldiz eta guk geuk (jadanik lizentziatugai) lasaitu egin genituen, gure **baldintzapenik gabeko atxekidura**, hots, adhesio inkondizionala, adieraziz. Izan ere, karrera bukatzeko zorian egonik, bagenekien zer

zen masokismoa, bai eta bizi-tzeko jaten duguna, ez jateko bizi garenik.

Karrera amaituta, gure lau enkargoen izerdiz hasi ginen ogia irabazten. Jantokikoak, zer esanik ez, geologiari zeharo lotuta jarraitu zuten, baina biologoek, inkonformista nekaezin horiek, protesta eginez, beraien nahia bete zuten. Etxe honetan Ornogabeen taxonomiaz aritzen direnak, guztiz pozik ibili izan dira azkeneko urteotan: Indabetan aurkitu ahal izan diren artropodoak, oso baliotsutzat jo dituzte bertako zoologo jakintsuek, bai eta zenbait espezie berri aurkitu ere.

Ohiturik izan gara, beraz, gure digestio-hodia mortifikatu behar den modura egiten. Medikuek, bestalde, beraien abuztua egin dute, bai geologoaren haraian, bai kimikoenean, bai zoologoenean ere. **Osagileak**, beti garaile.

Aurten, ordea, gure eske-ma masokak apurtzera datorren gauza azaldu da gure begi inkreduloen aurrean.

— Hostelari eskolakoak etorriko dituk, txo! —esan zidaten ihazko bazkaloste batetan, eta nik, betiko abots interesatuaz, «aaah!» erantzun, tabernako kafes-
ne gazigozoa (txinoa ote?) dastatzen ari nintzen bitartean.

Eta, ikasturte honetan, etorriak dira. Irailean, goi-mailako peneneok oraindik ere ikasleekin nahastu beharrik ez daukaguneko garaian, sinistu ere ezin genuen egin errealitate berria. Elikadura, janari bihurtu zen eta **prezio modikoaz** gainera. Ez geologoez, ez kimikoez, ez zoologoez, ez zeukaten ikertzeko posibilitaterik. Matematikariak eta euskara (eusquera) zientifikoaz aritzen garenok, bagenekien integralak eta nor-nori potentzialak sekulan agertuko ez zitzaizkiguna, ez aintzinako erregimenean, ez oraingoan ere, eta gozatu besterik ez dugu egin irail honetan.

Paradisua, baina, laburra izan zaigu. Urriarekin batera, **lunpen**-ikaslegoa azaldu da eta lunpenak beti egin duen modura, dena izorratu hiruzpalau egunetan. Bigarren klase-egunean, hogeitamar penene miresgarri izan gabe, **gutariko** berrogeitatik aparte, zenbait numerario solte eta berrehun ikasle ere izan ziren (hori nazka, gure klase sozialetik kanpo aleekin nahastu beharra!). Laugarren egunean, ikasleak jadanik, laurhun ziren. Jateko montat-

zen diren ilarak, zertarako aipatu. Ikasle gizagaixoak, zer esanik ez, oraindik ez dira lizentziatuak eta ez dakite honelako leku pribilegiatuetan azkar mugitzen. Zein den **savoir faire** ez edukitzea!

Ilaretan, hori bai, aintzinako tren-autobusetan pasatzen genuen denbora berreskuratu dugu gure zeregin sozialetarako. Gainera, campuseko ikasleak, askoz ere bariopintoagoak (barkatu, kolore gehiagokoak) dira gaur egun. Nire lagun soziologoak etortzen direnean, kontatu egin behar diet: Ilara, normalean, kilometro betekoa izaten da. Self-service ingurukoan, fakultate guztietako ikasleak, **promiskuitatez** nahastu ohi dira, baina, ilara tabernatik kanpo irteten denean, adarkatu egiten da giza-lerroa. Eskuinaldetik, kazetaritzakoak datoz, bakoitza bere eguneroko bost egunkariekin. Ezkeraldetik, zientifikoak agertzen dira, batzutan, beraien aberetxoek ere laguntzen dituztela. Are ezkeralderago, medikuak, baina berauek ez dute **espazio-arazorik** sorteraizten. Ez omen zaie egoki irudit

lan-materiala jateko gauzeekin nahastea. Hori gestu eskergarria!

— Hiruretan edo etorri beharko diagu —esan nion lehengo egunean nire penekide bati, betiko begietako pozaz itxadoten ari ginean— Jendetza hau, jadanik ase izango duk ordu horretarako.

— Hi haiz inuxentea! —erantzun zidan— Ez al haiz konturatzen beraiek ere ordu horretan etortzen hasiko

direnik, gu izorratzeagatik besterik ez bada ere?

Baiezko keinua egin nion eta jarraitu genuen, denbora pasatzeko, asmatutako joku berriari ekiten: Egunezko Egin eta El Pais-eko titularak begiratzen; berri berdina diren bi titular aurkitzen duen lehenengoa da irabazle, eta besteak janaria ordaindu behar dio. Normalean, norberak berea ordaintzen du, garailerik oso gutxitan azaltzen da eta. Ohituta gaude.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

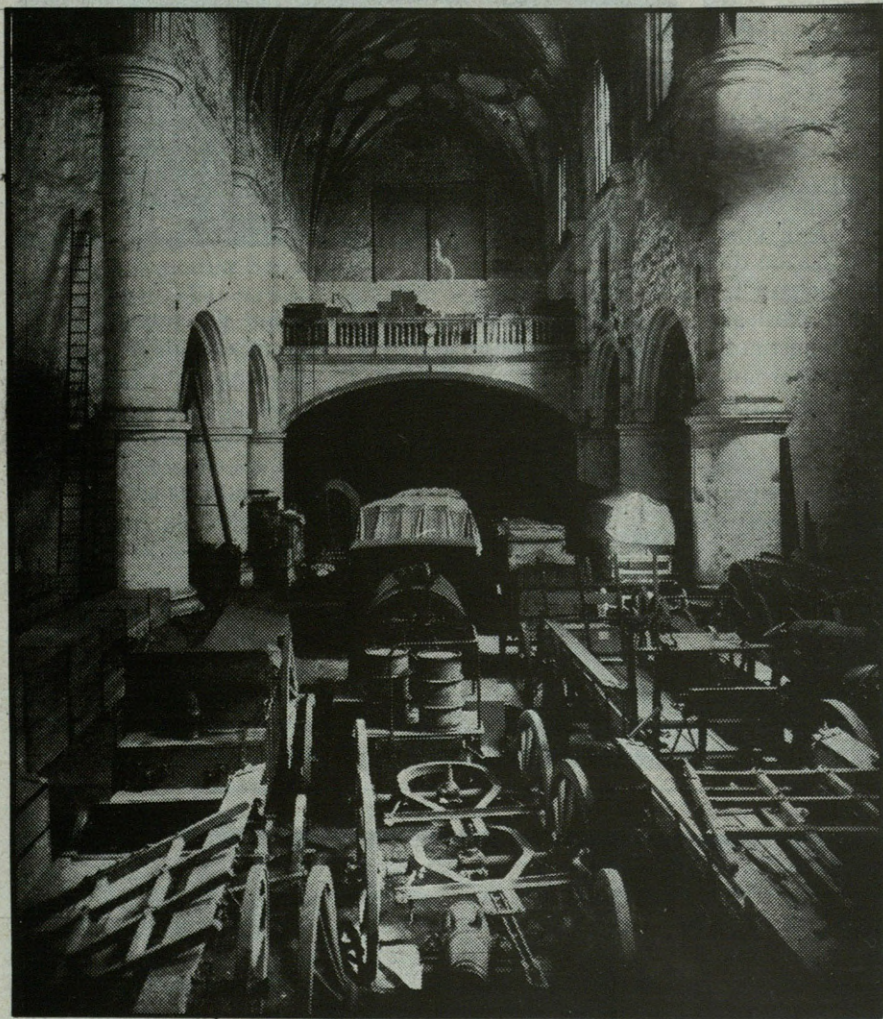
SINADURA

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

SAN TELMO MUSEOAREN BEHEKO OINA

Lehenengo batean (ik. ARGIA 1983-ko Urriaren 2.ko 987. zenbakia) Museo honen sorrerari eta etxe horren historiari buruz apur bat arduratu nintzen. Lan haren bukaeran hauxe idatzi nuen: «Lan guzti hauek burutu ondoren ontzia bete egin behar zen...»

Gaurko honetan, Museoaren lehen oina nola bete izan den eta zer aurki daitekeen plazaratuko dut, zeren edozein museo ikusten dugunean bere edukieraz arduratu behar bait dugu bereziki.

Euskal Herrian oso antzinatik hila- biak seinatzeko «hilarri borobilak» erabiliak izan ohi dira. Hilarri hauek gure gauza berezi bat ala iberoengan- dik ikasitakoa (batzuek diotenez) ote den, auskalo. Egia borobila, (harri ho- riek bezala) zera da: Euskal Herrian eta inguruko herrietan (Burgos, Errio- xa, etab.) izan dutela harri hauek be- ren erabilpen hedatuena. Ohitura ho- nek, dirudienez, Nafarroako mendi aldeko herrietan XIX. mendearen erdi alderarte zutik jarraitzen zuen. Hego

Euskal Herriko gainontzeko herrie- tan, XIV. mendean edo, desagertu omen ziren. Mende horretan bereziki eraiki ziren hiriak. Hiriak harresiz in- guratuak izaten ziren, eta honekin ba- tera hasieran elizen inguruan zeuden zelai zabalak, hots, hilarri borobilak jarrita zeuden lekuak, desagertu egin ziren. Dirudienez, honen ondorio be- zala, hirietan hilobiratzeak elizen bar- nean egiten hasi ziren. Halaz ere, zi- huraski, ermitetan eta harresirik ga- beko herrietan ohiturek beti bezala jarraituko zuten. Dena dela XVIII. mendearen azkeneko herenean Es- painako Erregek hilerria heritik dis- tantzia jakin batetan jartzea agindu zuen eta orduan, ohiturak eta usa- dioak berriro ere atzera aldatu ziren. Halaz ere, eta nahiz eta mende hone- takoa izan, Afozagako hilerria bisi- tatzen duenak ohitura honen jarraipe- na ikus dezake.

San Telmo Museoan sartu bezain laister eta beheko klaustroan hilarri borobil hauetako hirurogeitalau pieza eder ikus ditzakegu. Hauetako gehie- nak Nafarroatik ekarritakoak, zeren lehen esan dugun bezala, herrialde honetan finkoago jarraitu bait du ohi- tura honek.

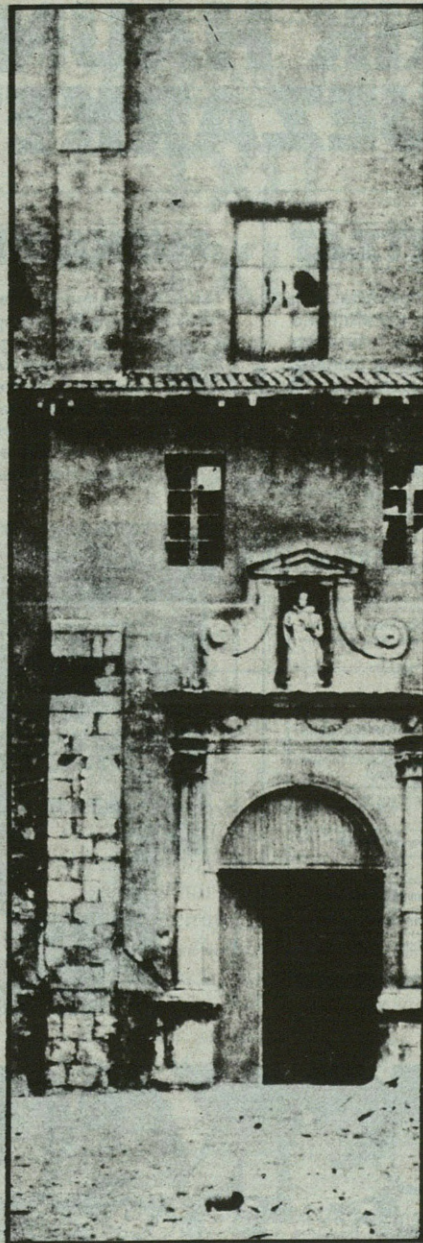
Harri hauek noizkoak diren jakitea zaila omen da. Bertan azaltzen diren irudiak oso antzinakoak omen dira eta, dirudienez, irudi berroriek oso berandu arte erabiliak izan dira inon- go aldaketarik gabe. Gure Hegoal- dean harri hauetan giza-irudiak edo hilaren lanbideari dagozkion tresnak ikustea oso zaila da. Iparraldekoetan, berriz, hau sarritan agertzen da.

Lehen esan dugun bezala Euskal Herriko hiriak gehienbat XIV. men- dean eraikiak izan ziren. Hiri hauen kaleak oso hestuek ziren eta harresi batez inguratutik zeudenez gero ez zegoen leku nahikorik elizaren on- doan hilerri zabal bat edukitzeko. Be- raz, dirudienez, mende honetan hasi

ziren elizbarneko hobiraketak. Dena dela, XV. mendean elizen barnean harrizko hilobiak bazeudela gauza jakina da. Irakurri zer dion Tetzal alemanak XV. mendean: «elizan kanpoan dauden hilobietan belaunikatzen eta eseritzen dira beti, meza izan ala ez izan, horregatik gutxitan joaten dira elizara». Beraz, mende hartan gure arbasoen hilekiko begirune eta kultua frogatuta dago, eta bai eta ere beste aldetik, garai hartan bi motatako hilobien existentzia. Hasieran Elizbarneko hilobiak markatzeko, bakoitzaren gainean zenbaki bat grabatuta zeraman harrizko edo zurezko lauza zuzenangeluar bat jartzen zen. Geroago, XV. mendearen bukaeran, aberats batzuek harrizko edo zurezko piezak erabili beharrean Frantziatik edo Flandesetik ekarritako brontzezkoak erabili zituzten. Hauetan, tamainu naturaleko hilobiratuaren irudia eta inskripzio bat grabatzen zen.

XVI. mendean, Gipuzkoan gutxienez, hilobi guztiek euskal-letraz idatzitako hildakoaren izena zeramaten harrizko lauzez ixten ziren; geroago euskal-letra erabili beharrean letra erromatarra erabili izan zen. Erdi Harroan zehar eta ondoko hiru mendeetan harrizko lauzeekin batera zurezkoak ere izan ditugu, hauek besteak baino merkeago eta grabatzeko errazagoak ziren eta, baina gehienak eliztarren oinek apurtu edo ezabatu dituzte. Gelditzen diren gutxien artean San Telmon bat dugu, hau Pasai San Pedrotik ekarritakoa da eta Lezotarren senideko apezpiku baten hilobiarrena da; bertan ere harmarria eta eguna (1774) ikus daitezke.

Beheko klaustro honetan ikus daitezkeen beste piezak harmarri batzuk dira. Harmarri hauek zenbait etxetako edo baserritako harmarriak dira; gaur egun oraindik Euskal Herriko zenbait herritan horrelakoak aurki ditzakegu. Eta baten batek orain etxe batean horietako harmarri bat ikusterakoan bertakoan arrokeria dela pentsa badezake ere oker dagoela esan beharko genioke, zeren garai hartan gure lurreen bertako seme-alaba guztiak «fijosdalgo»ak bait ziren. Berdintasunaren sentimentu hori hain zabaldua zegoen non erregeak bertako seme bati titulu bat eman nahi zionean Euskal Herritik kanpoko lurralde baten gainean eman behar zion, honela, adibidez, Antonio de Eguino, erregeak konde egin zuenean Peñafloida-ko lurrekoa eman zion eta «Conde de Peñafloida» izendatu, edo Fernando de Moyua markes egin zenean Roca-

verde-ko lurrekoa eman zion. Zer esanik ez Rocaverde nahiz Peñafloida Euskal Herritik kanpo dauden lurraldeak direla.

Klaustroari bira-erdia eman eta eliza zaharraren atean aurkitzen gara eta bertan sartu baino lehenago dagoen gela batean, hamazazpi emakume-buru beren antzineko kapelekin ikus ditzakegu. Kapelamota hauek Euskal Herrian oso antzinetik datoz eta XVIII. menderarte iraun egin dute. Artemidorok, geografo grekoak gure lurreko emakumeei buruz zera zion: «buruaren gainean oin bateko luzerako zutabetxo antzerako bat jartzen dute, bertan ileak biltzen dituzte eta gero oihal beltz batez inguratzen dute».

XI. mendean Errioxan egindako «Código Emilianense» deitutakoan

Urraka erregina antzerako kapela batez estalirik agertzen da. Erdi Harroan, dirudienez, tramankulu hauekin eta orain esaten den bezala «pasatu» egin ziren. Honela 1434.ko Debako Juntetan honelako bat egiteko 31 kana oihal fin baino gehiago erabiltzea debekatu egin zen. (Kana, luzera-neurri zahar bat da. Eritzi diferentek aurkitu ditut bere baliokidetasunaz; batzuentzat metro bat baino zertxobait txikiagoa da eta beste batzuentzat ia metroterdi). Garai hartan Euskal Herritik iragaten ziren bidaiari guztiak zeharo harrituta gelditzen ziren kapela hauekin. Eta horietako batek, Gabriel Minut deitutakoak 1587 urtean ikusi zituen eta berehala «indezenteak» zirela erabaki zuen. Bere ustez Priago deitutako jainkoaren kultuaren ondorio baino besterik ez ziren, hots, kapela horren bitartez zakila adierazten zela. Dena dela, zorakeri horrek Iparraldean arrakasta izan zuen eta 1600. urtean, hots, hamahiru urte beranduago Baionako Apezpikuak debekatu egin zituen. Iparraldean ere zenbait urte geroago Pierre de Lanore deitutako inkisidore aluak gogorki astindu zituen kapela eder horiek.

Hego Aldean, aldiz, aurrera jarraitu zuten eta honela XVIII. mendean oraindik erabili egiten ziren. Museoan dagoen mende honetako kutxa batean honela apaindutako bi emakumeren irudiak ikus daitezke.

Eta beheko oin honekin bukatzeko elizan dauden Sert-en muralak ikusi behar ditugu. Eliza honetan, dakigunez, pintura eder batzuk egon ziren, baita ere aldare aberats batzuk; aldare nagusian erretablo handi bat zegoen eta hamar Santu Dominikoren estatuak, denak Barrenetxeako Anbrosiok egindakoak, hau Antxieta izen handiko artegilen ikasle bat zen, eta besteak beste aldameneko San Bizenteko erretabloa ere egin zuen. Zoritzarrez artelan guzti hauek Wellington jeneralaren soldadu «askatzaileek» hondatu zituzten.

1928. urtean Museo bezala irekitzerakoan eliza hori nola apaintzearen arazoa plazaratu zen eta Ignazio Zuloagak Sert pintatzaile katalanak egin zezan proposatu zuen. Honela, bostehun eta laurogeitamar metro karratuko hormak apaintzeko Euskal Herriko hamar gertakizun nagusi pintatu behar zituen eta erdikoak, hots, lehen erretabloa zegoen lekukoa San Telmo eta San Sebastiani dedikatu. Sertek onartu egin zuen mandatu hau eta benetako lan bikain bat lortu zuela aitortu behar dugu.

EUSKADI JASOTZEKO URTESARIRIK HAUNDIENEN DIRUEZARKETA

ZURETZAT

Modu honetako jaulkipenetango emankortasunik gorenena (ehuneko 12'75eko urtesaria), eta **ehuneko 15eko zergapidetza-zorgabetzea** eta hiru urtetango **kitapena** gainera.

Horrela kitapen-aldiaren bukaeran, urteko ehuneko 19 baino gehiagoko errentagarritasuna ateratzen da. Honelakoxea da Euskadiko Herri-Zorraren 3garren Jaulkipena.

Balore-azokan ordaindu daitezkeen agiriak izateak dakarren diru-eskuarte eta guzti, Euskal Herriko Autonomia-Elkartearen bermapidea ere berekin duela.

JAULKIPENAREN EZAUGARRIAK

ZENBATEKOA	3.000 milioe peseta.
ZORGABETZEA	Norbanakoen urteko irabaziekiko zergapidea- ren saririk ehuneko 15ekoa, legezko gehi- erakoaren arabera.
URTESARIA	Ehuneko 12'75ekoa.
KITAPENA	3 urte.
DIRU-ESKUARTEA	Balore-Azokan onartutako ordainketa-agiriak.
KORRITUEN ORDAINKETA	Seihilabetekakoa, urte bakoitzeko Ekainaren 15ean eta Abenduaren 15ean.
IZENA EMATEKO EPEA	1983garreko Azaroaren 21 etik Abenduaren 15erarte.
UZTEAREN BALIOA	Berezko balioaren ehunetik ehuneko.
AGIRIAK	10.000 peseta.
BERMAPIDEA	Euskal Herriko Autonomia-Elkartearena.
NORAKOA	Euskadiko herri-diruezarketan diribideketa.
IZENA EMATEKO TOKIA	Banketxeak, Aurrezki-Kutxak eta Mailegutza- Koperatibak.

%12'75
URTE-SARIA

%15
ZORGABETZEA

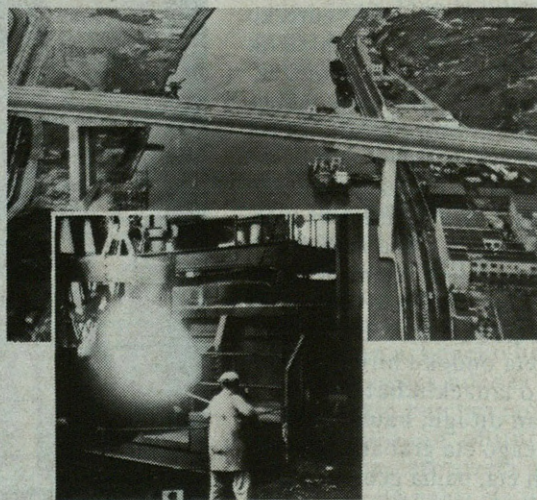
3 URTETARA
KITAPENA

EUSKADIRAKO

Hiru mila milioe peseta, eta hoiak, Eusko Jaurlaritzaren Irakaskuntza-Etxeetango, Industriango, Lan-tokietango, Nekazariotzango, Langabeziaren aurkako Borrokarako Baltzango udal-mailako lanen bidezko Diruezarketa-Egitamuekin jarraitzeko...

Euskadi jasotzeko bete-beteko Egitamua.

Har itzazu Euskadiko Herri-Zor agiriak Aurrezki-Kutxetan, Banketxetan eta Mailegutza-Koperatibatan. Abenduaren 15a bitartean har ditzakezu.

3. gn HERRI-ZORRAREN JAULKIPENA

**EUSKO
JAURLARITZA**

**GOBIERNO
VASCO**

euskalgintza

A MATIÑOK EZ DU EUSKAL PRENTSAZ HITZEGIN NAHI.—

Luis Alberto Aranberri ez da mementu bakar batez ere euskal prentsaren problematikatik urrun ibilitako pertsona. Hala ere, orain ETBz besterik ez omen du hitzegin nahi. Bestela, entzun ondokoa. Durangoko Azokarako antolatzaileek pentsatu zuten mahai-inguru bat egitea «Euskara eta komunikabideak» gaiari buruz eta horretarako beste zenbaiten artean Amatiño gonbidatzea otu zitzaion. Azkeneko, programa aldatu beharrean egon dira, eta hori zergatik? Amatiñok esan zielako komunikabideetaz orokorrean edo euskara eta prentsa mintzatzeko ez zegoela prest. Euskara eta telebista gai bezala jarrita parte hartuko zuela. Azkenean, Gerediagakoek bi mahai-inguru montatu behar izan dute, bat prentsari buruz eta bestea telebistari buruz. Ez dakigu zergatik sartu zaion hain derrepentean Amatiñori, hainbestetan eta hain sakonki ikutu ohi duen gai bati buruz hitzegiteko repelusa, baina dudarik ez dago bere arrazoiak izango dituela.

zinema

FILME LABUR BATI EGIN DIOTE «ERREPORTEROAK» FILMEAREN EGILEEK.—

Iñaki Aizpurua eta Juanjo Landa filmegile-bikoteak beren «Erreporteroak» filme luzearen erro-dajea amaitu ondoren, filme berri bati ekin diote. Projektu ttipiagoa oraingoan, laburra bait da, eta «Barrenean» izena eramango duelarik gartzelaren inguruan gertatutako anekdota xeble bat kontatzen du. Esan behar da argumentuaren anekdota hori benetan suertaturikoa dela, eta badaukatela proba antzeko zerbait aurretik egin 16 mm.tan.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

literatura

ARO BERRI BAT ZABALDU NAHIEAN DABIL «EGAN» ALDIZKARIAK.—

Entzunak ginen Idazleen Elkartek «Egan» aldizkarian Andu eta Arantxa U. sartu behar zituela eta hortik susmatu genuen zerbait berria gertatuko zela haren barruan. Eta Aingeru Irigarainen heriotzearekin tamalez uste baino handiagoa gertatu bada ere, Juan San Martinekin mintzatu gara eta berak gauza interesgarriak kontatu dizkigu literatur aldizkari horren etorkizunera. Hasteko, aurtengo ale-liburua inprimategian dagoela eta urteburua baino lehen kalean izango dela. Gero, Andu eta Urretavizcayaren fitxajeekin, eta Irigarainen hiltzearekin aurreko biek eta Mitxelenak osatzen dutela hirukote zuzendaria, eta azken urteotan urteko ale bakarra argiataraten ibili badira ere, datorren urterako hiru kaleratzen saiatuko direla, frogagisa eta hurrengoetarako jatorrizko urteko sei aletara iristeko asmoz. Ikusten denez, odol berria faltan zuen eta ongi etorriko zaizkio luma berriak. San Martinek esan bezala, «garai batez literatur aldizkari bakarra izanda, berriz ere indar berri bat eman nahi diogu». Ikusi egin behar. Aurki kaleratuko dena, halere, aurreko bi urtekoen itxura beretsukoa izango da.

liburuak

BESTE BI LIBURU BERRI «SUSA LIBURU-SAILA»N.—

Ibilera hasi berria daukan «Susa» liburu-sailean beste bi liburu berri emango dira aurki argitara. Bat Josu Landaren textuz eta Joxemi Zumalaberren marrazkiz osatutako «Ipurtargi beltza» delakoa, «amodiozko ipuin, poema eta marrazkiak» azpizburua eramango duena. Eta bestea, «Susa»ko jendeak idatzitako narratibazko antologia edo bilduma bat izango da. Azken honen izena «Urte guztiak dira diferente» izango omen da eta jakin ahal izan dugunez era horretako bat urtero ateratzeko asmotan daude. Aber airea ez zaien puska batetan bukatzen!

diskoak

GONTZAL MENDIBILEN DISKO BERRIA, SALGAI HONEZ GERO.—

Eta oraindik ez baduzu ikusi, erne ibili Durangoko postutatik edota diskodendetako eskaparartetan. «Elkar» diskoetxeak hartu duen martxa azkar eta gorunzkoak arestian emandako fruituen artean hau besterik ez zitzaigun geratzen anuntziatzeko eta dagoeneko —geuk bederen— eskuarteaukagu. «Hasperen itun...» da bere izena eta «Gontzal Mendibil eta bere taldea» dira artifizak. Mikel Zarate poeta hilaren textu batzu aukeratu dituzte tartean eta esan beharra dago moldaketa eta oinarri musikaren aldetik aldaketa nabarmena gauzatu dela Gontzalen musika baitan. Aurreko diskotatik baino askoz sendoagoa, oraingoan kutsu elektriko handiz blaitu ditu kantak, musikatresnen moldaketen alderditik jazz edo rock ildoei nagusitasun handiagoa emanez.

Liquid Sky (zeru urtua)

Koldo SAN JULIAN

Zuzendari, produktore eta musikagile: Slava Tsukerman.

Aktore-sak: Anne Carlisle, Paula E. Sheppard eta Boy Brady.

Sariak: Sidney-83 Festibalean urteko filma onenari eta Montreal -82 Flstibalean Kritikaren Saria.

Undreground zinema-gintza ez da nagusiki ezta beharturik sinesmen baten espresio. Tolerantzia unibertsala ikus praktiko gisa erabiltzen dutelako zinema-ren sorreratik datozen mugimendu batzuren espresioak onartu eta zabaltzen dituzte ondorioz. Moralke-riari eraso egiteak under-ground zinemagintzaren aurretik berrogeitamar hamarkadan Angry Young Men deituriko ingelesan drama eta nobeletan agertzen zen establezitutako guztia- ren aurkako errebelioa- rekin zerikusia dauka.

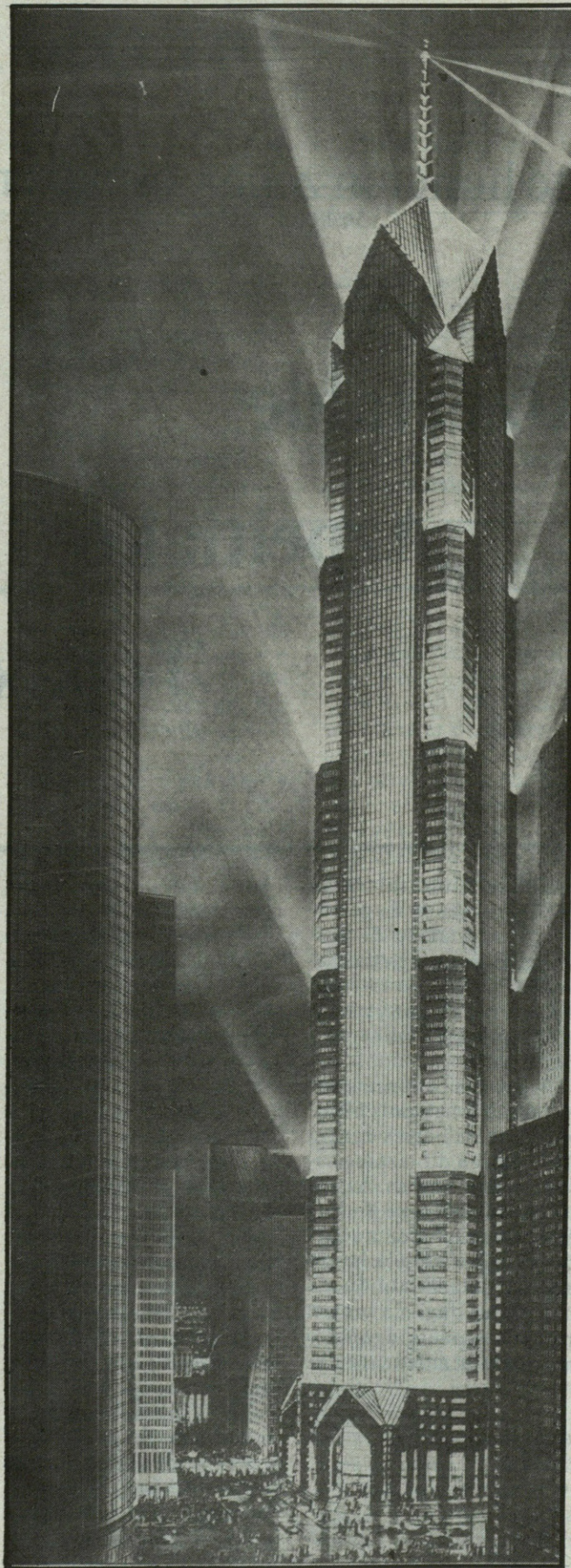
Bestalde, eraberean Beat Generation deituriko taldearen prosa eta poesiaren ereagina jaso zuen —Pull my Daisy (1958) filma under-groundak adierazten duenez— eta berrogeitamar hamarkadaren bukaeran sortu zen talde honek, Jack Kerouacek dioenez, dharman «baituen» «mileu»a ospatzen zuen. XX mendeko ezaugarri estetikorik badago, teoria sozialarena da berau —iraultza politikotan frantzesetik errusiakorarte, erro- tua— eta tradizioz ezarria dagoenaren psikologiari debekua jartzeko joera izan du. Debeku honek ironi subjeti- bo asko darama, adibidez, forma ezarriak —burukrazia politikoak— estatu

sozialistetan eta faszistetan egotea. Halere, pentsakera hjerrikoian ezarritakoaren kontrako joera da nagusi ez bakarrik tradizioetik datozkigunei aurka eginez, baizik eta ezarritakoaren kontzeptu bera gaitzetsiz. Abangoardiako filmeen barne-indarrek, underground deiturikoez, ezarritako sistema baztertzeko gai den kodigo bat sortu dute, hau da, tradizioz ezarritako sistemaren ideari politika baliotasuna handiki puskatzea.

Harrigarri da underground zinemagintzaren mugimendua argi honekin begiratzuz filosofi komunista eta anarkisten ezaugarriak aurki ditzakegula. Onera zera da, bere aurrekoak begiratzuz gero, ifarrameriketako filma abangoardistak, mugimenduak zenbait «tradiziozko bertute» hartu duela birrintzeko helburu bezala, eta hau autokritika izpiriturik gabe egin du, zeinarekin begirunerik gabe kanporatuko lituzkeen bertute horiek, alderantziz, tolerantzia unibertsala ikur gisa hartuz egin du.

Voyeur-Exibizionismoa

Underground zinemagintzak, erotikotasunaz sakonki arduraturik, hau da Liquid Skyren kasua, oso sekuentzia luzeak osatzen ditu intimidade bisualaz soilik, emakume baten gorputza zeharkatzen dutenak kamararen bidez, gerritik ixterretara, erroparekin edo gabe, azken finean gauza berbera baita. Garrantzizkoa zera da, kamarak eskaintzen dion begirada luzea voyeur gertatzea. Underground zinemagintzak bilatzen duena, orohar, eta konszienteki basakeria in-moral bat da, sadismoa parte batean eta satira intelektual beste batean: hortzak erakutsiz parre egitea, elite klase egoskor bat. Under-

ground filmen asmotariko bat zibilizazioaren dignitate pikutara bidali eta pasio amoral bilutsiak azaleraztea. Beti lanean, maitasunean libertate osoa eta edozein sexualitate mota normaletik kanpo izatearen pribilegioaren propaganda egiten dute.

Zeru Urtua

Aipatutako gauza guziorietaz badu zerbait Liquid Sky pelikulak, bainan, baita ere, azken garai honetan underground sellopean kaleratzen diren filmak komertzializatu egin dira, eta imajinazioa galdu. Pelikula honen zuzendaria Slava Tsukerman dugu, eta aldi berean bera da gidoilaria eta produktorea. Bera da halaber musika eta efeko berezien sortzailea. Halaz eta guziz ere, Liquid Sky-k galdu ez duena underground zinemagintzaren filosofia da. Protagonistaren izakerak, bere nortasun bakartiak, pertsona maitatzera zuzentzen du sexoa galdegai bilakatu gabe. Oso argi ez dagoena Slava Tsukerman zuzendariak punk mugimenduen desagertzea planteiatzen duen (honetan ere underground zinemagintzaren dotrinari jarraitzen zaio). Zeru urtuaz (droga gogorra) edota gizakien orgasmoez elikatzen den lur kanpoko izaki bat agertaraztea, komertzialtasunean sartzen da peto-petoan. Zuzendaritza, interpretazioa eta musika bikainak dira. Liquid Skyk badu zenbait «baina» honetara garamatzana: errazki esaten da pelikula bati buruz artelan bat dela, zinemagintzako eredu batzuri jarraitzen badio ala ez —hau da, eredu artistikoei—. Eta kasualitatez filma bat eredu horietara hurbiltzen denean —nahiz eta alperrik—, agian jarraituko da esaten filma hori artelan bat dela.

Hilabete honetan zehar ospatzen dira

Sei antzeztalde

Azpeitiako

Topaketetan

Kantitatez gure gabeziak neurtzera eta gainditzera ohituak garenez gero, pozik egon daitezke Euskal Herriko antzerkizaleak. Azpeitian aurtien lehengo eratu diren antzerki topaketetara sei antzerki taldek parte hartu du, nahiz eta hamar izan aurkeztu direnak.

Eratzaileen eritziz erantzuna egokia izan da, «*baina oraindik hobeagoa jaso zezakeen, dudarik gabe, baldin epea luzeagoa emanaz deia egin balitz*» dioskute bidalitako informazioan. Esperantza txiki geratzen da hamar antzerki lan, gutxienez, badagoela ikusten dugunean, ikusi baino hobe, irakurtzen dugunean. Ze, zailantzarik ez, sariketa, kompetentzia edo topaketa da

metodoa. Literaturarekin gertatu bezala ari da gertatzen, edo gertatuko da, antzerkiarekin, sariketetara sekulako lan piloa aurkeztzen da; gero kalean, etxean, ikusi, irakurri dezakeguna besterik da.

Bi kasutan berdin, eta pozak eta zorionak zintzilik utziz, gertaera horrek egoera bat salatzen du: azpiegiturarena, eraketarena. Azpeitiako Udalak bere Kultur Batzordearen bidez ura garbia izan daitekeela baino argiago demostratu duena hau da, ez dagoela inoren partetik antzerkiaganako ardura minimoena, ez da-

goela promotorerik, ez dagoela pulamentu zipitzik, eta antzerkiarekin antzerki gehiegi egiten dela. Hala bait da, zoritxarrez, antzerkiak ez du bizi izan kantagintzak bizi izan zuen urrezko arorik. Eta benetan harrigarri deritzogu, gaur, abenduan, Euskal Herriko herri batean sei euskal antzerki talderen lanak ikusi ahal izateari. Hamar ikusteko aukera egon dela ahorti gabe. Droga frogatu gabeko drogazalearen moduko antzerkizalearentzat benetan latza izan daiteke aukera.

Haur antzerkita dedikatzen zirenak geratu dira aurtengoan kanpoan. Ondorengoak, alegia: Bergarako «Aranzadi» ikastolako Antzerki Taldea, Donostiako «Orain» Antzerki Taldea, Intxaurrendoko «Sebastopolako Titiriteroak» eta Donostiako «Txotxongilo».

Egitaraua

Abenduak 2, ostirala. Ale-giko INTXURRE «Bata zu eta bestea ni»

Abenduak 3, larunbata. Baionako XIRRIXTI MIRRIXTI. «Xirixti Mirixti Gerrenian Plat».

Abenduak 7, asteazkena. Ondarroako TXO!. «Isagai Umila».

Abenduak 9, ostirala. Zarratzko LIZARDI. «Mutil Zar»

Abenduak 17, larunbata. Debako GOAZ. «Gernika»

Abenduak 21, asteazkena. Azpeitiako ANTXIETA. «Jokoa nagusi»

Zergatik berriro?

Fitxa teknikoa:

Azaroak hamazazpi; Victoria Eugenia Antzokian. Euripidesen «Troiarrak». Iñaki Begiristainek euskaratua.

Musica: Anjel Ilarremendi. **Koreografia:** Xabier Landaburu. **Zuzen-**

daritza: Luis Iturri. **Antzesleak:** Mikel Garmendia, Klara Badiola, Carlos Zabala, Kontxu Odriozola, Isidoro Fernandez, Aizpea Goenaga, Arantxa Gurmendi, Elena Irureta, etab. **Antzerti Konpainia.**

Eneko OLASAGASTI Mikel ANTZA.

Beti daudé gauza asko argitu beharrekoak, eta Antzertiren inguruan ere. Ez da inoiz oso argi gelditu zein den antzerki politika herri honetan. Gu geuk erabakiak hartuak genituen. Ez genuen ezer aipatu behar Antzertiren ingurutik egingako ezer. Arrazoiak argitzea, ez litzateke bi eguneko istorioa argitu behar, baizik eta Historia luzeago bat, orain lekuko ez dena. Baina ezin izan dugu aguantatu, batez ere egunkarietako kritikak azaltzen joan zirenean. Penagarria herri honetan dugun tragatze ahalmena. Horrek bultzatu gaitu honetara.

Ez dugu arrazoirik bilatzen Troiarrak aldiz antzes-teko. Edo hemen izugarriko zaletasuna dugu griegoekin, edo obra mendetan idatzi den onena da. Ez dugu ez bata eta ez bestea sinesten. Eta ez dugu konparaketetan erori nahi. Gezurra dirudi entzutea behin eta berriro dramaturgia hitza, dramaturgorik ez duen herri honetan. Agian ikasleentzat interesgarria izango da bi dramaturgia diferente eza-gutzea, hau ere zalantzan

jarri nahi dugu; baino beste oso diferente publikoaz, dagoen gutxiaz farre egitea, eta hori da hain zuzen ere publiko bezala sentitu genuena.

Hau ez da espektakulu baten kritika, eta ez da gure asmoa ere. Ze espektakulu gisa ez dugu ikusi nahi. Kritika honek gorago jo nahi du. Ez dezaten gainera mehatxurik egin esanaz datorren urtean Arlekinoren beste bertsio bat ikusi behar dugunik. Goldoni eta Euripide al dira autore bakar-rak? Ez dugu hala pentsatu nahi. Eta ez dugu uste hori denik publikoa antzokietara erakartzeko biderik egokiena. Ze horretan ari gara ezta? Gauzak handikiro egiten direnean hostia tamainakoak izaten dira, leku normaletan; pentsatu beharko dugu ez garela leku normal batean bizī, edota agintzen dutenak anormalak direla.

Victoria Eugeniaren hiru laurdenak inbitazioz ikusi zuten espektakulua eta ez ziren aginte politikoak azaldu. Hasieratik lotsaturik al goaz? Eta sensazio hori izerdia bezala zerion antzes lanari. Landu ez den zerbaitez

da inoiz behar bezala, itxuraz aterako eta Antzertiri itxura baino gehiago eskatu nahi diogu. Afizionatuen maila ere ez du hartzen. Ze afizionatuak badakite zein den bere oinarria eta Troiarretan ez zegoen oinarririk. Aktoreak entsaiotan ez badute ezer jaso, nahiz eta estrenaldi egunean bere bihotza bertan utzi, ez da ezertxo ere aterako eta ez dadila gainera inor harritu. Indarra adierazi nahi denean garraixia irtetzen da. Ze ikasten hasi beharko dugu dramaturgia bat ez dela mogimendu ia perfektu batzuen errepikatzea, konzeptu bat, zer esan bat baizik. Eta horrek pott egiten badu jantziak eta apaindurak agian oso politak izango dira baina hortik dramaturgia berri batetaz hitzegitera gehiegizkoa iruditzen zaigu. Askotan esan dugu herri honetan ez dagoela zuzendaririk, baina hori bada zuzendaritza ez naiz hori errepikatzaera ausartuko.

Ez dugu hasi nahi banan bana obraren eszenatzearen xehetasunak aztertzen, lorpenak baldin badaude bakartiak dira eta horrek es-

pektakuluaren pobrezia salatu besterik ez du egiten. Desoreka alde guztietatik. Aktoreak ez dira profesionalak oraindik (agian egunen batetan iritsiko dira), eta profesional oso onak bakarrik salbatzen dute bere lanarekin espektakulu bat; hori da behintzat Teatro askoren errealdadea, baina ez da gure kasoa, aktoreei beraz ezin diegu eskatu ezer, ardurarik behintzat (luze joko luke honek ere) ez. Norenak dira bada ardurak? Luis Iturriren ezintasuna alde batetik, ezin Euripides izateagatik bakarrik montaia bati baietz esatea, «ezin zaio horrelako eskeintza bati uko egin» esaten zuen aldizkari honetan. Batzuetan bai. Antzertiren helburu txiki (hasierakoak beti txikiak) ezak bestetik dira arduradunak. Eta mesedez berriro ez, ez hirugarren aldiz Troiarrak, ez bigarren aldiz Arlekin. Bestela gustora asko, denok lagun bezala pastoralak bilatzen joango gara eta izugarriko artxiboak izango ditugu, baina zai egon beharko dugu udan ea zer ikusten dugun, edo teatrotara zinea ikustera joan.

iragarki tentagarria

Washintongoeko egunkari batetan gertatu zena gogoratzea ere ez zaigu gaizki etorriko. Behin, bere zakurra galdu zuen aberaskume bat azaldu zen bertako bulegoetan, iragarki bat jarri nahi zuela esanez. Testoa gutxi gora behera hau omen zen: 5.000 dolare txakurra itzultzen didanari.

Hurrengo egunean egunkaria erostera joan zen, iragarkia argitaratu zioten ala ez ikusteko, baina zein ez zen izan bere harridura, egunkari hura egun hartan ez zela argitaratu ikustean.

Agudo berriro bulegotara joan zen eta han atezaina besterik ez zuen aurkitu:

— baina zer gertatu da? Zergatik ez da egunkaria kaleratu?

— Iragarkiaren berri izandakoan, langile guztiak txakurraren bila atera baitziren.

ehiztari kontuak

Lehengo batetan horrela omen zion ehiztari batek beste bati Etxalar alde horretan:

— Ez diat ulertzen motel! Bost tiro bota zizkioat uso horri eta ez duk erortzen. Gorra izango duk!

ikasle azkarra

Azterketak hasi dira eta gure ikas-toiletak haurrak hortxe dabilta bosta lortzeko zeinek aldrebeskeriarik haundiena asmatuko.

Hau Baionako Ikastolan gertatu omen da; galdetzen dio andereñoak ikasleari:

— Ba al dakizu zergatik den ezaguna Orreagako gudua?

— Ez dut bada jakingo! Eta zuk?

— Noski, bada!

— Bah! Orduan zertako esan behar dizut!

JO... ADARRA

afari merke bila

— Aurreko aste buruan Bilbon gel-ditu ginen afaltzera, baina diru askorik ez. Sartzen gara merke itxura zuen taberna txiki batetara eta:

— Tori 300 pezeta bana. Zer kontseilatzen diguzu?

— Afaltzera beste lekuren batetara joatea!

guridiren aires vascos

Getariko parroki batetan Aita Sainduari eskeintza bat egitea bururatu zitzaion, bera orain dela urtebete Euskal Herrian egontzela eta. Hi ndik pasa nintzen lehengo astean eta bertako bati galdetu nion:

— Eta zer eskeini behar diozue bada Aita Sainduari?

— Aires Vascos!

— Guridirena?

— Ez! Gaztainak, babarrunak eta sagar erreak!

kotxezaleen kontuak

Jendeari kotxeak abiada bizian ibiltzea gustatzen zaiola ezin uka. Laágun batekin hitzegiten horrela esan zidan aurreko batetan:

— Koldo konduzitzen tximista bezalako duk.

— Hain azkar ibiltzen al duk edo?

— Ez, baina beti arbolon kontra bukatzen dik.

erretzea utzi

Jendeak ezin omen dio erretzeari utzi. Baten batek asmatu ditu ba ha-maika Metodo helburu hori lortzeko. Amaiak asmatutakoa ere ez da txant-xetakoa:

— Aizan Amaia, norena dun pitileran daraman argazki hori?

— Nere senarrarena. Erretzeari uzteko orain arte aurkitu dudan metodorik onena da.

nahasketa gogorra

Oinatik herri-eskoletako irakasle batekin hitzeginez, hango gertaera batzu kontatu zizkidan. Literaturako klasea ematen ari zelarik galdetu omen zion ikasle bati:

— «Euskaldunak» liburua idatzi zuen egilearen izen-abizenak.

Ikasleak ez daki zer erantzun eta irakasleak lagundu egin nahi dio:

— «Orixe» deitzen zioten.

Ikasleak ideiarik ere ez, irakaslea aspertzen da eta esaten dio:

— Nikolas Ormaetxea!

Hori entzutean ikasleak buelta erdi eman eta esertzera doa.

— Baina zer egiten duzu? — galdetzen dio haserreturik irakasleak.

— Beste bat deitu duzula entzun dut eta.

«KORRIKA»

Edo H izkuntza bat ez da galtzen, ez dakitenek ikasten ez dutelako, Baizik dakitenek, hitzegiten ez dutelako.

(J.A. Arze)

Haizea txistuz dator zerbait du irrika,
lainoz estali nahirik eguzki irripa.
Hemen bada borroka bada aztarrika,
triste dago mendia goibela karrika.
Helmuga ezin lortuz nahiz joan «korrika»

Euskara eguzkia larri dabil beti,
argi egin nahiean odeien arteti.
Zeru zapai horretan bada hainbat pizti,
denak menderatzea ez legoke gaizki
«Korrika» ren itzalak balu indar aski.

Besarkada gozoa ifarretik hona,
pausoz pauso eraikiz zutik prest dagona.
Sasi mugari ihes egin nahi diona,
elkarganatutzea horixe bai ona.
«Korrikak» lotzen ditu Bilbo ta Baiona.

Tarte hortan «korrika» horrenbeste jende,
arin arin geienak pixuak dezente.
Irrintzian ohiaz belarriak tente,
euskara egon arren erderaren mende.
Oraindik gugan dabil zutik mendez mende.

Ametsen lurraldea dugu eraikiko.
agian etsai denak suntsitu betiko.
Agian Xuberotar guztiok jeikiko,
zein irrintzi ote da nahi dutena ito?
«Korrikan» irrintzia, EUSKARAZ TA KITO!!!

Otsoak jazen dira sarri ardi larruz,
belardiak bihurtu nahi dituzte lar huts.
Euskaran alde «gogor» erderazko erruz,
orrelakoak dabiltz zori txarrez erruz.
Ez bedi hil dakien mintzo ezan erruz.

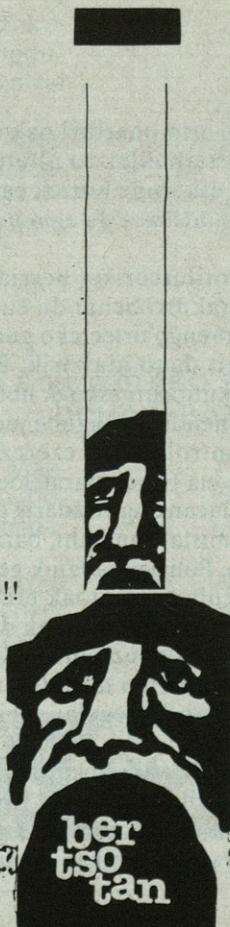
Bakoitzak jaso behar dagokion zama,
hori baztertutzean datza gure drama.
Ez erabiltekotan aukeran den arma,
gera galtzeko ez da gauz oberik asma.
Seme bagara hiltzen nola utzi AMA?.

Dakitenek mintzatu ez dakinak ikas,
nihor ez bedi lotsa jakinaren pixkaz.
Etsaia ez laketu gure ika-mikaz,
guretzat gozo dena haienezako mikatz.
Ea sortzen den suak behar hainbat ikatz.

Nire prediku denak behar bada hutsa,
baina itxaroten dut milakan laguntza.
Herria gorputz dugu arima hizkuntza,
banaka ez daiteke bitarik bat bultza.
Arima maita gabe maitatu gorputza.

Japonen japonesez eta Txinan txinoz,
nor beraren hizkuntza nork gorde ez mimoz.
Gure herrian aldiz gabiltza erdi motz,
lepoan hartu eta aurrera animoz.
Goazen euskararekin «korrikan» erritmoz.

Xanti ZABALA,

BIDEGABEKERIA

LEGE BIHURTURIK

Euskaltzaleak askotan edozein politikaz eta politikoz mesfidatzeko ohitura du, politikariek gure kulturari ematen dioten tratatu ergelaren ondorioz, eta arlo horretan suertatzen diren aurrerakada motz bakarrak presio sendoz bultzata izaten direla ikusirik. Alderantzizkoa gertatzen den bezala, euskal kulturari nolabaiteko indarra eman diezaiokeen edozer onartzeko joera.

Baina euskararik gabe Euskal Herriarik posible ez bada, Euskal Naziorik gabe ere euskarak ez du izanen ez zentzurik eta ez aurrerabiderik. Eta une honetako errealitatea begi horiekin aztertuz, Euskal Nazio asmoari bideak itxi nahi zaizkiola behar dugu konturatu. Euskaldunok garai latz eta gogor batean sartu gara, Euskal Herria eraikitzen saiatu nahia bera arriskugarri izango den garai beltz batean.

Estatu Espainolean, eta oso bereziki Hego Euskal Herrian, sistema demokratiko berriak agertzen dituen akatsak, gaingitu beharreko heredentzia eta hutsune direlakoan esplikatu zaizkigu orain artean. Hala nola tortura, adierazpen askatasunaren mozketak, eta beste. Baina oraingoan, eta Lege Antiterrorista berri honek ez du beste esanahirik, irregularak horiek ontzat eman nahi dira.

Euskal Herriko komisaldegietan herritarrak torturatzen dituztela mundu guztiak aitortzen du aho batez. Ipar Euskal Herrian desagertutako gazte tolosarrak Espainiako poliziaen esku erori direla Madrilgo prentsak berak esan du. Eta herritar guztiok ari gara ohitzen, gaizki ohitzen, errepresio basatiaren iraunkortasunean. Izan ere, badirudi Espainiako politikari guztiak akort direla: Euskal Herriaren eskabi-

de batzuk ezin onartuzkoak dira eta horietaz eztabaidatzea alferrikakoa litzateke, eskabide horiek egiten dituztenak suntsitzea da egin behar dena.

Lege antiterrorista berria arreta haundiz irakurri behar du euskaldunak. Ondorengo urteetako gure egoera hor bait dago idatzirik. Batetik, aginte ejekutiboari eskuak libre uzten zaizkio, lehendik ere aginte judizialak zituen kontrol urriak ezerezatuaz. Poliziaren eta banda paraleloen eraso basatia gainean dugu dudarik gabe. Ez dugu alarmista izan nahi, baina idatzirik dago. Poliziek jadanik gezurrezko matrikuladun autoak erabiltzen dituzte, dokumentu faltsuak darabiltzate kalean, inork ezagutzen ez dituen lekutara eramaten dira detenituak, gero eta ekintza irregular gehiago ari dira gertatzen,...

Eta beste aldetik, ejekutiboaren gehiegikerietatik bere burua zaintzeko herritarrak dituen defentsa guztiak mozten dira. Komunikabideetaz Lege

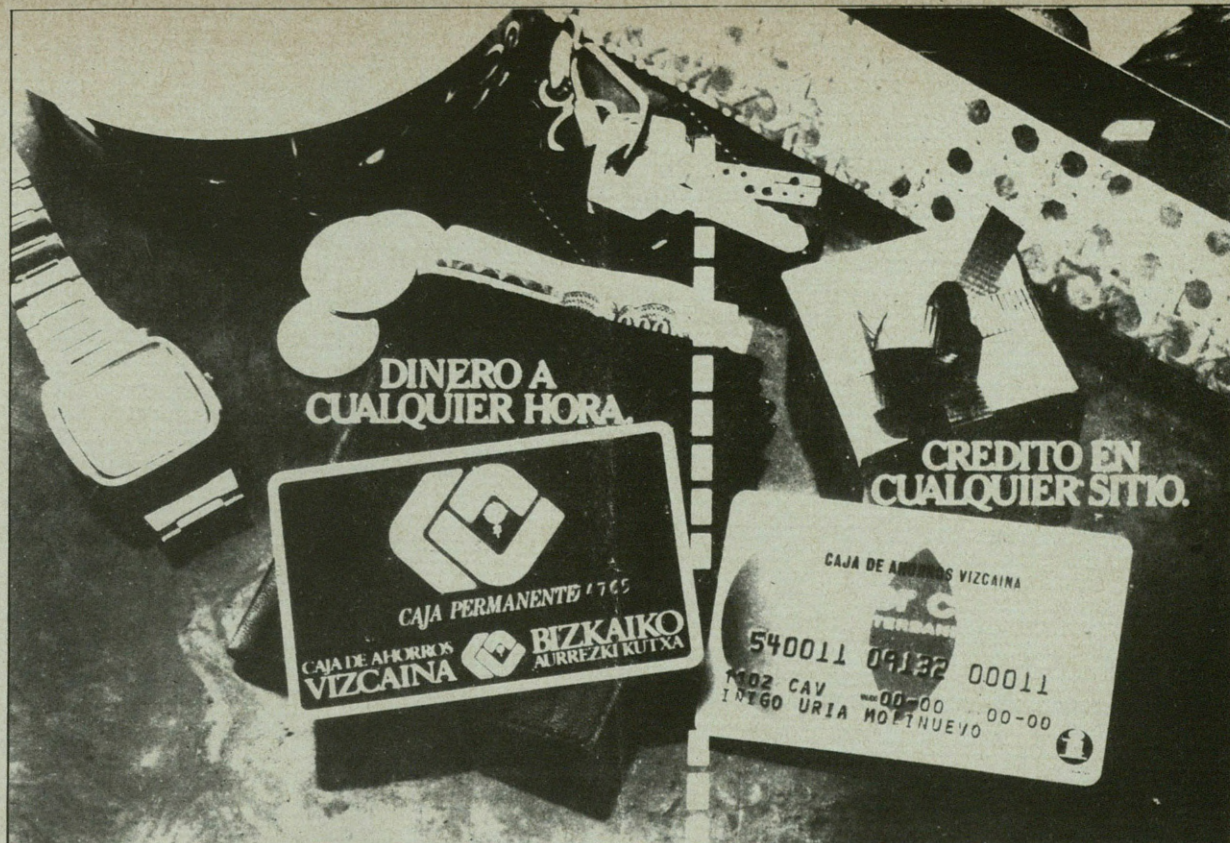
ARGIA

Antiterroristak dioena irakurri baizik ez dago hori argi ulertzeko. Lege honek azken urteotako jurisprudentzia paperetan jarri baino egiten ez duela esatearekin ez bait da bere ikaragarritasuna goxatzen. Ez al dago, bada, Xabier Erauskin eritzi delitu batengatik gartzelaratu? Ezker abertzaleko hautatuek izan duten epaiketa ez al da precedente larri bat? Nola definitu Migel Castellsen kasua, parlamentari bati prentsa guztiak aipatzen dituen irregularakeriak salatzeagatik urte beteko espetxe-zigorra ezartzen zaionean?

Lege horrek, eta ejekutiboaren sendotze orok, Espainiako Estatuko sistema indartzeko balioko du agian. Baina bi kezka sortzen dizkio abertzale demokratari: ea hemen konfiguratu ari den sistemak demokrazia izenik merzei duen; eta bigarrenik, Euskal Herriari eta bere kulturari hortik zer datorkion.

Helburuak mila aldiz errepikatu ditugu. Lau euskaldunetatik batek baizik ez dakien euskara egin nahi dugu euskaldunon hizkuntza. Eta euskaldun guztiok osa dezagun Euskal Herri bat eraiki nahi dugu. Eraso gogor hau hasi denean, bere eritzia agertzeagatik euskaldunak bere bizia arriskutan jarri behar duenean, erreflexio sakon baten unea dugu. Nora goaz, oñgi al goaz eta zeren truke?

Etsaia zein den eta non dagoen dudarik ez delako, ARGIA ongi dakigu etxekoa ezin dugula salatu gure arazo benetakoak eztabaidatzera ere prest ez dagoen etsaiaren mesedetan. Etxekoa etxeko delako. Etsaia gero eta odol irrika haundiagoz inguratzen ari delako. Eta azken finean etsaiak etxeko bat ez ezik guztiok irentsi nahi gaituelako.

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta-jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekeak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko
baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA